

Lê Thị Phương Nga

Chat về "nghề" làm cha mẹ

@@@@@@@@@@@@@@@@@

Làm bạn với con, tại sao không?

NHÀ XUẤT BẢN PHỤ NỮ

Mục lục

Lời nói đầu	9
Mẹ yêu các con của mình nhất	11
Trắng hơn mẹ, vàng hơn ba	17
Con trẻ cần gì ở cha mẹ?	25
Làm bạn với con	32
Visa đi Tình bạn với con	40
"Của cho không bằng cách cho"	47
Tố chất đặc biệt của con	53
Phạt con	61
Uy của bố	66
Con hư tại... Trời!	70
Con ít chia sẻ với cha mẹ, vì sao?	74
Dinh dưỡng vô hình	85
Con và "những niềm riêng..."	91
Bí mật của con	96
Con giữa ngàn cạm bẫy	102
Cho con một cõi trời riêng	107
Lời nói gió bay?	112
"Hội chứng" con một	117
Khác máu có tanh lòng?	126
Đồ chơi, chuyện con nít?	131

Chị Lê Thị Phương Nga hiện là cộng tác viên chuyên mục Giáo dục của các báo và đài truyền hình HTV9, Tp.Hồ Chí Minh

Chương trình BÉ YÊU BÉ GIỎI: Chuyển giao kỹ thuật - kinh nghiệm trị liệu tại gia dành cho phụ huynh trẻ chậm phát triển các dạng tự kỷ, thiểu năng trí tuệ, động kinh, kém vận động...

Chương trình tư vấn: HÃY LÀ NGƯỜI ĐIỀU DƯỠNG TỐT NHẤT CHO CON hướng dẫn cách chăm sóc phù hợp trẻ chậm phát triển tại gia đình.

Chương trình KỸ NĂNG PHỤ HUYNH CƠ BẢN: Hướng dẫn kỹ năng giáo dưỡng trẻ tổng quát, dành cho mọi đối tượng phụ huynh.

CÁC TÁC PHẨM

- Đưa con trở lại thiên đường (đề tài trẻ tự kỷ)
- Kẻ mới giàu • Va chạm phố thị
- Chống tự kỷ • Cái túi văn minh
- Giàu • Về với lối xưa
- Nhóm lỗi thời • Bà nội lấy chồng

Lời giới thiệu

Cuốn sách của một người mẹ có con mắc bệnh tự kỷ rất nặng, lặn lội đi học phương pháp thật chính thống và nghiêm túc để về cứu con, rồi trở thành tác giả - chị Lê thị Phương Nga - đã góp cho thế giới sách một thể loại hiếm thấy. Tự truyện ĐƯA CON TRỞ LẠI THIÊN ĐƯỜNG xuất bản năm 2008 khiến sau đó chị nổi tiếng, tất nhiên không như một nhà văn, mà chị được rất đông đảo phụ huynh "thọ ký" trở thành chuyên gia tư vấn, thành nhà giáo. Phụ huynh tìm đến học chị nhiều kiến thức tự chăm sóc chữa trị cho con mắc các chứng chậm phát triển và cách dạy dỗ chăm sóc đứa con khỏe. Vì ở chị, có cái nhìn sát sao của người mẹ thông minh, có kiến thức hiện đại do tự đi học ở các chuyên gia, viện nghiên cứu nước ngoài, lại có nhiều câu chuyện hóm hỉnh của các "bà Tám" về chuyện con cái, hiện tượng xã hội. Lần này chị ra thêm bộ sách ***Chat về "nghề" làm cha mẹ*** mà các bạn đang cầm trên tay .

Các bài viết sẽ làm ta ngạc nhiên, nhiều chuyện ta cứ tưởng biết rồi, nhưng hóa ra lại chẳng biết gì về bản chất khoa học, tâm lý, khiến ta gặp rắc rối trong nuôi dạy con hàng ngày. Chị đã mở ra cách nhận thức mới với nhiều giải pháp không bí ẩn nhưng hiệu quả bất ngờ. Từ chuyên biết giữ bí mật của con, cách "kỷ luật không bao lực", cách bạn "ra các chính sách và luật lệ trong gia đình", cho đến các hiện tượng chắc chắn sẽ xảy ra trong nhà mà bạn lúng túng không biết cách gỡ. Thí dụ, bạn sẽ biết tuổi nào thì con bạn biết rầu, con đang cần gì ở vợ chồng ban, lại còn phải dạy con biết yêu...từ sớm! Bạn sẽ biết cách làm những điều xưa nay nghe nói nhan nhản khắp nơi nhưng chưa biết cách nào để thực hiện, sẽ thấy trong sách cách để làm được những "lời khuyên to" bằng những chuyện cụ thể như dạy con tự lập, xây dựng nhân cách, phát hiện và giúp con phát hiện tố chất đặc biệt...Ngay trong ứng xử và lý giải với các hiện tượng "quái chiêu" mà nhiều người than bó tay, tác giả cũng cho ta cách nhìn thật"dễ bật cười, bất ngờ mà chính xác".

Đặc biệt, chị viết với phong cách lạ, không lên giọng dạy dỗ, cũng chẳng khuyên bảo, mà như đang "tám" về chuyện con cái trong nhà, đôi khi tự nhiên như giọng Facebook nhưng lại là

"bà Tám" có học, hiểu những khái niệm cơ bản cho đến cách giải quyết các tình huống. Nội dung mang nhiều kiến thức hiện đại với cách trò chuyện dung dị, có lẽ đó là sự giỏi giang điêu luyện của một chuyên gia thời hiện đại.

Chân dung cha mẹ ngày nay ta thường thấy được "vẽ" như sau: không có thời gian cho con cái, cho chính bản thân mình và luôn...thiếu tiền! Trong khi đó đứa trẻ hiện đại lại có chân dung: Lúc nào cũng thèm cha mẹ, nó cô đơn, phụ thuộc vào các thiết bị điện tử và ăn thức ăn nhanh...Bậc cha mẹ lại còn mắc "bệnh" rất phổ biến nữa: hoặc là sấp ngửa kiếm sống chả có kiến thức gì, hoặc là cảm thấy cái gì mình cũng biết rồi, cũng nghe nói rồi, nào là phải yêu thương, làm gương, hiểu biết tâm lý, khoa học này nọ... vì truyền thông phát triển, cái gì cũng toàn nói cả. Nhưng thực ra họ lại đói "rã ruột" về thông tin thực sự có chất lượng. Hy vọng cuốn *"Chat về "nghề" làm cha mẹ"* của chị Lê Thị Phương Nga sẽ bù đắp nhược điểm đó. Bạn đọc sẽ nhận được nhiều hữu ích sau những mỉm cười ngạc nhiên, có khi là buồn cười chính mình vì nhận ra những "lỗi" quá đơn giản mà mình lại rất hay mắc phải.

Nhà báo - nhà văn **NGUYỄN THỊ NGỌC HẢI**

Lời nói đầu

Làm cha mẹ là một "nghề" ư? Sao lại thế? Đó là bản năng mà?

Xin mượn lời của bác sĩ Đỗ Hồng Ngọc - một trong những chuyên gia xuất sắc của ngành nhi khoa cả nước - bằng kiến thức và trải nghiệm của bản thân, đã lý giải thật rõ ràng trong quyển sách ***Viết cho các bà mẹ sinh con đầu lòng*** *rất nổi tiếng của ông: "Nuôi trẻ là một bản năng, một nghệ thuật hay một khoa học? Cả ba, có lẽ thế. Là bản năng, bởi không cần học hỏi ở đâu, người mẹ cũng có thể nuôi con tới ngày khôn lớn. Nếu không bị lệch lạc, bản năng có thể là một hướng dẫn viên tốt. Là một nghệ thuật, bởi hơn bất cứ một nghệ sĩ nào khác, người mẹ đã tạo nên một tác phẩm sống: đứa con, một con người, một cá nhân. Là một khoa học, bởi lúc bản năng ngần ngại, nghệ thuật phân vân, thì chính kiến thức khoa học sẽ soi sáng con đường phải chọn lựa..."*

Vậy hóa ra, bản năng vẫn có thể bị lệch lạc!

Lê Thị Phương Nga

Từ hơn 12 năm qua, chị Lê Thị Phương Nga đã liên tục là "hướng dẫn viên" của phụ huynh có con chậm phát triển các dạng về phương pháp trị liệu tại gia đình. Đặc biệt, từ 2008 đến nay, chị còn xuất hiện với tư cách là chuyên gia tự do về tâm lý giáo dục. Cách tác nghiệp của chị luôn song hành theo lối "hiểu gì nói đó" cùng với "hỏi đâu đáp đó" rất thiết thực. Chat về "nghề" làm cha mẹ xin được mở đầu bằng bài hỏi đâu đáp đó trong loạt phỏng vấn được chọn lọc do phóng viên các báo đài thực hiện...

Cuộc trò chuyện thứ nhất

Mẹ yêu các con của mình nhất

Lý do nào chị tìm đến với lĩnh vực nghiên cứu tâm lý trẻ em - đặc biệt trẻ chậm phát triển?

Tôi có ba con, trong đó có bé Út bị tự kỷ rất nặng và đang sống tại Việt Nam, nơi những điều kiện phục hồi và phát triển cho trẻ khuyết tật hầu như không có, nên khởi nguồn từ động cơ cá nhân là phải có đầy đủ những kiến thức cần thiết để cứu con mình, tôi tự sang Mỹ học cả hai ngành: PHỤC HỒI CHỨC NĂNG cho trẻ chậm phát triển (bại não các dạng) và TÂM LÝ GIÁO DỤC cho trẻ khỏe. Trong chương trình, may mắn là tôi được tiếp cận với những kiến thức rất nhân bản: phục hồi rất hiệu quả cho trẻ bệnh và giúp trẻ khỏe phát triển tốt hơn.

Bản thân tôi từng là một đứa trẻ được nhận cách giáo dục truyền thống như nhiều trẻ em khác, nên cảm nhận rất rõ những điểm tích cực cũng như hạn chế từ cách giáo dục này. Ước mong của tôi là gạn đục khơi trong cách dạy con truyền thống dựa trên những kiến thức khoa học mà tôi may mắn được tiếp cận, để giúp những thế hệ kế tiếp có cơ hội trở nên khỏe hơn - ngoan hơn - giỏi hơn nhờ phương pháp giáo dục ưu việt của cả Việt Nam lẫn thế giới.

Theo chị, ngày nay các bậc cha mẹ đã có những phương pháp dạy con khoa học và phù hợp chưa?

Các bậc phụ huynh hiện nay giáo dục con theo những phương pháp rất đa dạng vì lượng thông tin rất nhiều, tuy nhiên những thông tin đó phần lớn chưa được sàng lọc dựa trên kiến thức vững vàng nên có cái được nhưng cũng có cái không phù hợp. Và nguy hiểm là phụ huynh chỉ nhận ra sự không phù hợp khi hậu quả xảy đến mà thôi, vì họ không được trang bị kỹ năng cơ bản, mà chỉ nuôi dạy con theo cảm tính và kinh nghiệm truyền khẩu nên kết quả rất thất thường.

Những sai lầm trong việc dạy con của các bậc cha mẹ hiện nay là gì?

Nếu hỏi "phụ huynh đã mắc những sai lầm gì?" Sẽ rất khiên cưỡng, vì xưa giờ chúng ta dạy con theo lối bắt chước: ông bà cha mẹ dạy mình thế nào thì mình dạy con mình như thế, nên không thể qui kết *đúng - sai.*

Hãy nhìn theo cách này: cuộc sống luôn vận động và biến đổi, con trẻ cũng thế, nhưng phụ huynh lại không thay đổi kịp cùng con nên sinh ra...trật nhịp. Sự trật nhịp đó thể hiện ở nhiều mặt, được qui về ba mối chính: cố cho con khỏe thì con không chịu khỏe, cố dạy con ngoan thì con chẳng đủ ngoan, cố thúc đẩy cho con giỏi thì con cứ tàng tàng, có khi còn đổ bệnh vì học! Có phụ huynh làm được cái này thì mất cái kia, có khi mất luôn cả ba khía cạnh. Phụ huynh đạt được cả ba điều này tương đối hiếm, và nếu có đạt được thì cũng. . . thở phào vì thấy mình may quá! Chứ không ở trong tâm thế "tôi lao động tốt và đúng thì tất nhiên kết quả tốt sẽ đến".

Hậu quả của những cách dạy con sai lầm đó?

Hậu quả của sự lỗi nhịp giữa cha mẹ và con cái là chúng ta giáo dưỡng con trong lo âu hồi hộp. Còn con trẻ thì phát triển theo...số phận định đoạt! Nói một cách thẳng thắn, kỹ năng làm

cha mẹ của đa số phụ huynh trẻ ở Việt Nam hiện giờ giống y như chiếc cầu khỉ vậy: thô sơ và vô cùng kém an toàn. Khi họ giáo dưỡng con với những kỹ năng thô sơ và kém an toàn như thế, thì cuộc đời những đứa con sẽ đi về đâu?

Chị có thể giới thiệu một chút về nội dung những khóa học do chị trực tiếp giảng dạy và mục đích của những khóa học đó?

Mục đích của chương trình KỸ NĂNG CƠ BẢN CỦA PHỤ HUYNH là để điều chỉnh lại sự lỗi nhịp mà phu huynh và con cái gặp phải. Nội dung gồm ba khía cạnh chính là: Phương pháp giúp con có thể chất và hệ thần kinh khỏe mạnh - Phương pháp xây dựng nhân cách tốt cho con - Phương pháp thúc đẩy con phát huy tối đa tiềm năng vốn có.

Theo chị, vì sao các bậc cha mẹ cần tham gia những khóa học như vậy?

Bất kỳ cha mẹ nào cũng muốn con mình phát triển ở mức độ tối ưu, và họ sẵn sàng làm hết sức mình để đạt được điều đó. Tuy nhiên, nếu tự mày mò thì sẽ rất tốn thời gian, độ may rủi cao và đòi hỏi phụ huynh phải có những kỹ năng nhất định để sàng lọc - thẩm định về phương pháp giáo dục, đây là những điều không phải phụ huynh

nào cũng làm được một cách chủ động và tự tin. Vậy khi tham gia chương trình KỸ NĂNG CƠ BẢN CỦA PHỤ HUYNH, đại đa số họ sẽ giải quyết được những vấn đề trên một cách hợp lý.

Những phương pháp mà chị đưa ra trong quá trình giảng dạy cho các bậc phụ huynh áp dụng trong thực tế đã có kết quả như thế nào, thưa chị?

Trong thời gian gần 14 năm qua, tôi thử nghiệm kiến thức đã học ở gia đình mình, thấy kết quả quá tốt, tôi tiến thêm một bước nữa: hướng dẫn các phụ huynh khác trên phạm vi hẹp là những bạn bè thân quen. Cảm nhận của các bạn mỗi người một khác, nhưng có một câu tất cả mọi người đều nói với tôi là: "Giá tôi biết chương trình này sớm hơn thì có lẽ đã đỡ được bao nhiêu rắc rối không đáng có". Đây là câu nói làm tôi ray rứt và quyết định phải cùng các bạn bè thân thiết làm một điều gì đó cho các con.

Bạn nghĩ sao khi đứa con mới 11 tháng tuổi của mình biết bơi, trước khi đi vững? Khi bé có lỗi bạn chỉ cần bảo "má phạt con" là bé tự động ra đứng úp mặt vào tường và lần sau không tái phạm? Chưa biết nói nhưng bé biết chỉ lên bảng chữ ***"không đánh nhau"*** để trình bày với anh trai hai tuổi rưỡi của mình rằng "chúng ta không nên đánh nhau". Bạn nghĩ sao khi bé ba tuổi rưỡi chạy

theo mẹ bảo rằng "Mẹ ơi, con muốn học, học vui quá"; Và bạn nghĩ sao khi con bạn mới sáu, bảy tuổi nhưng bạn không nhớ được lần cuối cùng bé phải đi bác sĩ là lúc nào? Nếu bạn là cha mẹ của những bé như thế thì bạn có vui không? Có hãnh diện không? Và có an lòng về con mình không?

Nếu cần nói một câu với các bậc cha mẹ trong việc dạy dỗ con cái, chị sẽ chia sẻ gì?

Có hàng ngàn ngàn điều tôi muốn nói với các phụ huynh thông qua chương trình KỸ NĂNG CƠ BẢN CỦA PHỤ HUYNH. Nếu gom lại thành một câu thì câu đó là ***"Làm cha mẹ cần sự dũng cảm"***: dũng cảm vượt qua chính mình để học hỏi những kiến thức mới. Dũng cảm vượt qua cách nuôi con đậm tính bản năng để vươn tới cách nuôi dạy con với những kỹ năng phù hợp. Dũng cảm đương đầu với những quan niệm giáo dưỡng con cái đã lạc hậu ấu trĩ đến tai hại còn đầy rẫy quanh mình, để tạo cho con môi trường phát triển tốt nhất trong phạm vi có thể... Còn quá nhiều điều để có thể kể hết ra đây. Chỉ mong ước được gởi tặng tới các bạn đồng nghiệp phụ huynh trọn vẹn hai từ **DŨNG CẢM.**

Trắng hơn mẹ, vàng hơn ba

"Tôi sinh ra bởi một vì sao xấu...", câu thơ nghe sao quá đỗi ngậm ngùi. Đúng là chẳng ai được quyền chọn cha mẹ để sinh ra, nên người ta đành "tự kỷ ám thị" rằng số phận là do...sao chiếu mạng! Mà hình như không phải chỉ có một ngôi sao đâu! Xem ra có tới hai ngôi sao chiếu xuống thì phải...

ĐỨA THỨ NHẤT,

Da nó không trắng bằng ba - hàng xóm hay gọi ba nó là "bác người Mỹ" - mà cũng không vàng như mẹ. Nó thích thế: trắng hơn mẹ và vàng hơn ba! Ba nó là chuyên gia thiết kế network cho hệ thống máy vi tính của các công ty kinh doanh lớn, giúp họ làm được nhiều việc mà ít tốn thời gian hơn. Mẹ nó viết sách và viết báo.

Nghe kể rằng ba mẹ nó gặp nhau trong một lần cả hai cùng đi chùa lễ Phật, và nó ra đời một năm sau ngày ba mẹ cưới nhau. Hai tuổi, nó được ba dạy đọc tiếng Anh và mẹ dạy đọc tiếng Việt; một năm sau nó đọc rành hai thứ tiếng. Nó đang học ở môt trong những trường quốc tế lớn tại thành phố mình, học kỳ nào nó cũng được thưởng và nhận giấy khen là học sinh giỏi và gương mẫu nhất trường; tối nào ba cũng dạy nó học hoặc bày cho cả nhà chơi một trò gì đó thật vui. Khi nào ba đi công tác thì mẹ thay ba đàm đạo với nó. Cuối tuần, ba hay dắt cả nhà đi picnic. Có nhiều hôm lại đưa nó sang nhà mấy bác hàng xóm, ba nó uống bia và nói chuyện với các bác, còn nó thì chơi với mấy thằng bạn. Nó dợt thêm tiếng Anh cho mấy bạn và tụi bạn thì chia cho nó những món quà vặt mà trẻ rất hảo.

Nó còn được ba mẹ dạy thêm vô số điều, tỉ như ba bảo: "Con có đến hai lá cờ để yêu thương, để bảo vệ". Chưa đầy ba tuổi, nó biết hát hai bài quốc ca. Hôm đội tuyển bóng đá Mỹ bị loại khỏi vòng bán kết World Cup, nó khóc như mưa, sưng húp cả mắt, ba phải dỗ mãi, dù nhìn mặt ba nó cũng bí xị. Bữa đội tuyển Việt nam thất thủ trước Thái lan ở Sea Game, nó bỏ bữa làm mẹ cuống lên.

Nó có hai đứa em. Đứa em kế thua một tuổi thì dĩ nhiên trở thành bạn tâm giao của nó; nhưng đứa em út không may bị bại não. Không hề gì, nó thấy đứa em bại não cũng dễ thương chẳng kém đứa em kia, hay mấy em nhỏ khỏe mạnh bên hàng xóm. Vì nó hiểu lời mẹ dặn: "gia đình mình giống như bàn tay năm ngón, có ngón ngắn ngón dài. Em xinh xắn vậy mà bị thiệt thòi phải làm ngón ngắn. Nhưng nếu thiếu đi một ngón thì bàn tay sẽ không còn nguyên vẹn nữa, sẽ thành tay cụt mất". Tất nhiên nó không bao giờ muốn gia đình nó giống như bàn tay bị cụt, nên nó cố gắng giúp ba mẹ dạy cho bé út tất cả những thứ có thể. Nó chỉ muốn em tốt hơn lên để không phải làm ngón tay ngắn hoài.

ĐỨA THỨ HAI,

Da nó cũng không trắng bằng ba và cũng không vàng như mẹ. Nó lại mong giá nó trắng được như ba thì ba nó có thể đã thương nó nhiều hơn rồi. Nó thèm được ba chăm sóc giống như những đứa bạn cùng trường, nhưng không hiểu sao chỉ có mẹ âu yếm nó thôi. Hàng xóm hay gọi ba nó là "ông tây say rượu". Chẳng là mỗi lần ba nó hầm hầm bước ra khỏi nhà, sập cửa đánh sầm một cái, mẹ nó lại phải phân bua với hàng xóm:

"Cảm phiền giùm tôi nha, tại ổng đang say".

Ba nó là chủ một xí nghiệp bánh kẹo. Mẹ điều hành công nhân trong xí nghiệp của ba. Nghe kể rằng ba cưới mẹ sau rất nhiều năm làm việc chung, mẹ nó đã giúp ba nó vượt qua rất nhiều rắc rối khi mới chân ướt chân ráo tới Việt Nam kinh doanh.

Nó ra đời trong niềm hân hoan của mẹ cùng nỗi hậm hực của ba. Nó, và cả mẹ nó nữa, không thể nào hiểu nổi vì sao ba nó không hề muốn có nó. Từ nhỏ, nó chỉ được mẹ dạy, mẹ chăm, mẹ ẵm bồng. Rồi mẹ phải trở lại làm việc trong xí nghiệp nên nó ở nhà với chị giữ em. Cuối tuần, hai mẹ con hay đi biển với nhau; Lâu lâu lại đi nghỉ hè ở Thái Lan, Singapore hoặc Hồng kông. Nó muốn ba đi cùng, nhưng không được. Nó cũng học trong một trường quốc tế lớn nên nó giỏi tiếng Anh hơn tiếng Việt, và nó chỉ thích nói tiếng Anh thôi. Nó ấm ức vì giá mẹ đừng nói tiếng Việt với nó khi có mặt ba ở nhà thì có thể ba nó đã yêu thương nó hơn rồi, nó nghĩ thế. Những lúc có cả ba và mẹ ở nhà là nó lại bắt đầu hy vọng: sẽ có khoảng thời gian vui vẻ cùng ba mẹ như bạn bè nó vẫn có, nhưng hy vọng đó chưa bao giờ thành sự thật; mà cứ mỗi lần có đủ hai người là lại bắt đầu nghe những lời đay

nghiến thì thầm, gằn giọng lạnh lẽo, và thường kết thúc bằng tiếng sập cửa của ba nó.

Rồi ba nó dọn đi nơi khác. Mọi việc bất ngờ thay đổi. Mỗi lần tài xế đưa nó một mình đến thăm ba, ba nó bỗng nhiên rất siêng ôm nó vào lòng, cho nó bất kỳ số tiền nào nó muốn xin. Kể từ đó, ba nó hay bảo với nó: rằng ba mới là người thương nó nhất, rằng mẹ nó bắt nó cố gắng học để mai này có việc làm tốt là không hề thương nó vì không việc gì phải thế, rằng tài sản của ba nó nhiều lắm và tất cả sẽ là của nó, rằng nó chẳng cần phải làm gì cũng dư tiền sống thoải mái, muốn xin gì mà mẹ không cho thì cứ tới ba sẽ cho.

Nó ngỡ ngàng không hiểu ai là người thực sự thương mình nhất, khi lời nói hai bên lúc nào cũng trái ngược nhau. Nhưng nó tức thì phát hiện ra là có tới hai khán giả thích xem nó "diễn" nên nó nhập vai thật nhanh: không thích học hay cần tiền để đi sưu tầm nhà hàng mới, để đổi điện thoại, laptop, camera hay Ipad đời mới nhất chưa đứa bạn nào có, nó sẽ chạy sang ba. Muốn đi chơi xa, đau ốm hay có gì bực bội nó chạy về mẹ. Nó mong mọi sự sẽ mãi như thế này để nó không cần phải làm gì như ba nó bảo. Dù cho đôi lần mẹ nó cảnh báo rằng ba nó không được

khỏe nên không chắc đã thực hiện được lời hứa với nó. Ba không khỏe ư? Nó chẳng quan tâm lắm. Mà hình như ba nó có bệnh và qua đời thì nó mới được thừa kế thì phải, nó nghe phong phanh là thế.

ĐỨA THỨ BA,

Da nó cũng vậy: trắng hơn mẹ và vàng hơn ba, thêm tóc xoăn tít với mắt xanh. Bạn chung lớp không thèm gọi tên thật mà cứ kêu nó là "tây lai", nó ghét lắm nhưng không biết làm sao. Hàng xóm thì lại hay gọi ba nó là "tây bụi đời". Chắc tại ba nó hay mặc quần soọc áo ba lỗ ra đứng trước nhà. Việc của ba là gì nó không biết chắc, chỉ thấy khi nào điện thoại reo là ba xách xe đi rồi lại về. Đôi lần thấy ba ngồi vi tính, nó định tới nhờ ba dạy cho biết, nhưng vừa nghe tiếng nó là ba nó lập tức xoay màn hình chỗ khác và ra hiệu cho nó tránh ra.

Việc của mẹ nó là...bảo ba đưa tiền đi shopping, đi spa. Nghe loáng thoáng rằng ba mẹ nó gặp nhau trong một quán bar khi ba nó là khách, còn mẹ nó được chủ quán đưa ra tiếp khách, và nó được tượng hình một tuần sau khi ba mẹ nó gặp nhau lần đầu!

Ở nhà, nó cứ lủi thủi chơi một mình từ nhỏ

tới giờ. Có những lúc, mẹ nó bỗng biến mất khỏi nhà vài ngày, thường thì ba nó giải quyết bằng cách... mua một chiếc xe gắn máy mới, thế là mẹ lại trở về, dễ quá! Được vài ngày, xe không còn trong nhà nữa, ba hỏi thì mẹ nói cho mượn, nhưng chẳng bao giờ thấy ai trả. Thành điệp khúc luôn: mẹ đi - ba mua xe mới - mẹ về - xe biến mất - buồn buồn, mẹ lại đi... cứ vậy!

Nó học trong một trường gần nhà vì ba nó không có tiền cho nó học trường quốc tế và cũng vì tiếng Anh nó ẹ quá, bởi ba nó đâu có mấy khi dạy hoặc chơi với nó. Nó học được nhiều nhất là khi ba mẹ đỏ mặt tía tai với nhau (mà nó dám chắc rằng ai nói nấy nghe vì tiếng Anh của mẹ nó cũng cỡ nó thôi); những lúc đó nó tha hồ mà thu gom từ ngữ, nhưng thường là từ đệm.

Cuối cùng mẹ nó cũng dọn ra khỏi nhà, cứ vài ngày ghé thăm nó một lần. Từ đó, nhà nó yên ắng, bớt hẳn những tiếng la hét, nhưng có chuyện gì nó phải đợi tới lúc ba về mới nói được. Nếu nói ba không hiểu thì nó phải chạy sang nhờ bác hàng xóm dịch giùm. Có lần bác bảo ba nó nói với bác là chỉ mong sao cho chóng đến ngày nó được 18 tuổi. Vì sao, nó cũng chẳng biết nữa.

Ba đứa nó tình cờ làm quen với nhau trong công viên. Khi nói chuyện với hai bạn mới, đứa đầu tiên phải sử dụng cả hai ngôn ngữ: nói tiếng Anh với đứa thứ hai và tiếng Việt với đứa thứ ba. Được một lát thì chỉ còn hai đứa đầu nói, đứa thứ ba im dần vì không còn gì để nói, và cũng không hiểu lắm những điều hai đứa kia đang nói.

Gần đến giờ cơm chiều, ba đứa cùng bước ra cổng và chia tay nhau: đứa thứ nhất chạy ào tới leo lên xe khi thấy ba mẹ vẫy gọi. Đứa thứ hai, sau khi mua cây kem nhấm nháp, cũng thủng thẳng ra xe với mẹ đang đứng đợi ở góc đường. Còn đứa thứ ba thì chờ cho hai bạn đi khuất rồi từ từ lên ngồi sau lưng bác xe ôm quen và bảo bác chạy vòng thật xa chứ khoan về nhà, nó không muốn về sớm.

Ba đứa nó gặp nhau ở một điểm vui chơi, nhưng lại không hề gặp nhau ở kỹ năng, kiến thức, cách nghĩ hay cảm xúc. Và chắc chắn số phận của chúng cũng sẽ không thể tương đồng vì cuộc đời chúng hầu như không có điểm chung nào khác, ngoài việc cả ba đứa đều trắng hơn mẹ và vàng hơn ba.

Con trẻ cần gì ở cha mẹ?

Đó là câu hỏi mà tất cả phụ huynh đều muốn biết câu trả lời, vì khi đã sinh con ra, hầu như tất cả chúng ta đều thương con vô bờ bến. Cha mẹ muốn biết con cần gì để có thể nhanh chóng cho con ngay điều con cần có. Và vì quá nóng lòng muốn biết cấp tốc, nên cách hay được phụ huynh chọn là... đoán luôn cho nhanh! Vậy đó mà sinh ra không biết bao nhiêu rắc rối: rất nhiều phụ huynh cho rằng "Tôi sao thì con tôi vậy, tôi biết nó cần gì vì tôi sinh ra nó, tôi phải hiểu nó chứ".

Tệ hơn - nhưng lại diễn ra rất nhiều, nhiều kinh khủng! - là xu hướng "Con tôi cần nghe lời tôi chỉ bảo, vì tôi luôn hướng dẫn nó làm điều có lợi chứ có xúi dại nó bao giờ!". Nhưng thực tế xảy ra lại là: "Không bắt nó làm việc nhà, để dành

hết thời gian cho nó học bài, vậy mà sểnh một cái là tót đi chơi, mới rầy có một chút vậy mà đã... !". Hoặc: "Nó đòi gì có nấy, mà sao lại bỏ nhà đi không biết nữa". Khi gặp sự phản kháng của con - đôi khi rất tiêu cực, đau lòng - thì mới ngớ người ra thẫn thờ: "Tôi thương con không biết để đâu cho hết, sao nó lại không hề biết thương cha thương mẹ vậy hả trời?". Đến lúc cha mẹ phải gọi đến "TRỜI" thì tình hình có lẽ đã tới hồi gay cấn lắm rồi. Mà đâu phải chỉ riêng phụ huynh muốn biết con cần gì, chính con trẻ mới là người tha thiết nhất muốn cha mẹ hiểu: mình cần gì!

Thông thường phụ huynh hay tập trung hướng con vào những xu hướng sống như: học giỏi để mai sau thành đạt, cho mát mặt mẹ cha. Con phải là một đứa trẻ bảo gì nghe nấy thì mới là ngoan. Những gì cha mẹ chưa đạt được thì kỳ vọng ở con phải cố mà đạt được!?! Cố lên để thay cha mẹ tiếp quản cơ ngơi đã được tạo dựng v.v. . . Tất cả đều được đặt dưới bảng hiệu *'VÌ CON'*.

Có gì sai khi cha mẹ mong muốn như vậy không? Tất nhiên là không! Nhưng đó là những điều cha mẹ muốn chứ không phải những điều con muốn. Hay nói chính xác là con chưa đủ trải

nghiệm để hiểu vì sao những điều đó tốt cho mình, vì vậy con không muốn làm theo, chứ không phải vì con không thương cha mẹ!

Và đa số phụ huynh đã làm gì để giúp con hiểu?

Con không muốn học? (vì cách dạy và chương trình học chán ngắt, chịu không nổi) thì ép học, không học là bị chì chiết, bị phạt, bị đòn: "Không học thì có nước hốt rác mà ăn", "Nhìn xem có bạn phải tự kiếm tiền để đi học, còn con được cưng được chiều như thế, có mỗi chuyện học mà cũng không nên thân" "Học gì mà toàn đội sổ thế không biết nhục à?". Nhiều quí vị khi giận lên là không kiềm chế nổi, toàn mày - tao - mi - tớ với con rất "ấn tượng"! Có người còn: "Học gì mà có học sinh tiên tiến thôi vậy, phải là học sinh giỏi chứ. Trong nhà toàn kỹ sư tiến sĩ, có ai tiếc gì với con đâu, lăn lóc kiếm tiền cho đi học mà học thế thì làm sao thành cái gì được?" v.v... Nhưng trên đời này, có ai yêu nổi cái điều mà chính vì nó khiến mình bị nhục mạ hay không? Thế là con tiếp tục ghét học hơn nữa, và khi có cơ hội - dù nhỏ nhoi! - thì ngu gì mà không tót đi chơi. Bị đòn nhiều thì...xuất gia ra đường!

Chưa hết, cha mẹ muốn con phải là đứa "bảo gì nghe nấy", không nghe lời là bị đánh mắng

đủ kiểu: nếu sinh ra chỉ cần nghe và làm theo những gì người khác bảo là tốt rồi đủ rồi, thì cần chi bộ não phải nặng tới 1,5kg? Chỉ cần nó nặng vài trăm gam như chú cún ở nhà là đủ! Lập tức bộ não 1,5kg của con làm việc ngay: "những gì tôi có thể suy nghĩ ra đối với ba mẹ là không có giá trị. Vậy thì tôi sẽ phải sử dụng khả năng suy nghĩ của mình ở chỗ khác thôi".

Thế nhưng cũng có những lúc con phải nghe rằng: "Có nhiêu đó mà con nghĩ không ra, sao dở quá vậy, có cái đầu thì phải biết suy nghĩ chứ?". Riết rồi con rối mù, chẳng biết lúc nào mình cần độc lập suy nghĩ, lúc nào mình không được phép suy nghĩ nữa mà phải cúi đầu răm rắp "dạ, vâng". Nên thái độ "từ bi" nhất của con là câm nín, gần như không nói chuyện với cha mẹ, vì nói cái gì ra lập tức bị phản bác cái ấy thì . . ba mẹ nói luôn đi cho rồi!

Nhưng vì con vẫn có nhu cầu rất cao về tư duy, về bày tỏ cảm xúc nên đành tìm đến bạn bè, thế là "Cha mẹ nói toàn điều hay lẽ phải thì không thèm nghe chớ bạn nó xúi gì nó nghe đó, coi có ngu không"!?! Cao trào hơn là cha mẹ bảo gì, thì con cố làm ngược lại cho bằng được, để chứng minh "tôi là người có khả năng suy nghĩ, không cần ai nghĩ hộ!", đỉnh điểm là bỏ nhà đi

hay tìm đến cái chết để thoát khỏi "vòng kim cô" cha mẹ.

Nói tới đây chắc chúng ta mới thấm thía hết ý nghĩa câu ông bà vẫn dạy "của cho không bằng cách cho": những điều phụ huynh muốn truyền cho con mình luôn luôn là những điều tốt, nhưng vì kỹ năng truyền trao chưa phù hợp, chưa đủ, thậm chí đôi lúc chưa đúng, nên cha mẹ cố cho rất nhiều mà con lại chẳng nhận được bao nhiêu, buồn hơn là đôi khi con nhận lấy những điều ngược lại!

Còn xu hướng muốn con phải thành công ở những điều mình đã từng thất bại, hoặc muốn con có đủ kỹ xảo để tiếp nhận cơ ngơi mình đã tạo ra; đây là hai xu hướng... miễn bàn! Bởi những bậc phụ huynh này thực chất đã xem con như một công cụ để... phục thù, hoặc để bảo lưu công sức lao động của mình, chứ không ai có thể nói được đó là *Vì con*! Mỗi người là một cá thể hoàn chỉnh, có tư duy, thể chất và thiên hướng độc lập, không thể bắt người này suy nghĩ và hành động giống như người khác.

Mà phụ huynh thì thường bối rối "Nó là con tôi, chỉ muốn tốt cho nó thôi, sao nó không chịu hiểu tôi nhỉ?". Ở hai xu hướng sau, vấn đề đã rõ như ban ngày, mâu thuẫn nằm ở chỗ: Cha mẹ cố

bắt con phải nhận những điều con hoàn toàn không thấy cần, đó là lý do con từ chối không nhận. Khi cha mẹ chính là người không chịu hiểu con, thì tại sao con lại phải hiểu cha mẹ? Bởi "Nước mắt chảy xuôi" cơ mà! Chat qua chat lại một hồi thì câu hỏi vẫn còn nguyên đó:

Con trẻ cần gì ở cha mẹ?

Câu trả lời có vẻ mông lung nhưng cũng không đến nỗi bí ẩn lắm đâu: cha mẹ cần gì cho mình - cho bản thân cha mẹ - thì trẻ cũng cần y như vậy! Thế những điều cơ bản nhất mà một người luôn muốn có được để cảm thấy yêu mến gắn bó với nơi mình đang sống là gì?

- *Tôn trọng*: chắc chắn rồi! Không ai muốn bị coi thường, con cũng vậy.

- *Công bằng*: đương nhiên! Điều này thì toàn xã hội mong muốn chứ chẳng riêng cá nhân nào.

- *Yêu thương*: chứ sao nữa! Đây là thực phẩm tinh thần của con người mà.

- *Vui vẻ*: còn phải nói! Sống ở nơi thiếu vui vẻ thì... ngán ngược tới đỉnh đầu luôn! Và sự ngán ngẩm đó sẽ như một động cơ phản lực thúc đẩy con mau mau đi tìm chỗ khác vui hơn.

Câu hỏi kế tiếp phát sinh ngay tại đây: Cha

mẹ phải làm gì để con có thể cảm nhận được đầy đủ sự tôn trọng - công bằng - yêu thương - vui vẻ? Những điều mà con trẻ xứng đáng được nhận từ lâu lắm rồi.

Làm bạn với con

"Làm bạn với con hả? Để nó tưởng mình ngang hàng phải lứa với nó rồi nó...coi mình không ra gì thì làm sao dạy?". Ý nghĩ ấy được rất nhiều phụ huynh "ghim" trong đầu! Từ đó mà sinh sự: nói năng với con rất chi là "mệnh lệnh", suốt ngày cha mẹ "huấn thị" con đủ các điều hay lẽ phải, nhưng lại bằng thứ ngôn ngữ...không phải của con, đại loại kiểu "ra đằng kia chơi, phá chịu không nổi!", "thế là dại con ạ, khôn là phải thế này" "đừng chơi với thằng ấy, nhà nó chẳng ra gì" v.v. . .Nhưng khổ, "cái thằng nhà chẳng ra gì" kia đối với con lại cực kỳ hấp dẫn. Con thấy cha mẹ giống như đang nói. . tiếng ngoại quốc với mình, cho nên con chỉ nhìn theo, chứ hiếm khi làm theo!

Trong tác phẩm khá thú vị ***Tôi là Bê tô***, nhà văn nổi tiếng Nguyễn Nhật Ánh đã viết rằng:

"Một đứa bạn hấp dẫn là một đứa bạn lúc nào cũng xúi ta làm những điều không nên làm và không làm những điều lẽ ra phải làm. . .Một đứa bạn xấu là một đứa bạn hấp dẫn, nhưng một đứa bạn thông thái cũng hấp dẫn không kém". Không dám nói ra, nhưng hầu như ai cũng ngấm ngầm cảm thấy nhận xét này...đúng! Ít ra là trong cái thời chúng ta vẫn còn trẻ con.

Vậy câu hỏi ở đây là: điều gì khiến những đứa bạn - thậm chí là bạn xấu - hấp dẫn hơn cha mẹ, dù cha mẹ cung cấp cho con mọi thứ từ A đến Z? Tại sao "bạn" lại có ảnh hưởng đến con nhiều và dễ dàng như vậy? Và nếu cho rằng con đang chơi với một người bạn chưa đủ tốt, thì tại sao cha mẹ không chiu đảm nhận vai trò là người bạn thông thái của con? Vì bạn thông thái cũng hấp dẫn cơ mà!

Chịu khó lùi ra xa để quan sát cách mà một nhóm trẻ tương tác với nhau, sẽ thấy ngay trong bất cứ cuộc chơi nào cũng nổi lên bốn yếu tố thật tích cực: ***tôn trọng - công bằng - thích nhau - vui vẻ***, đây chính là những nguyên tắc rất cơ bản để kết bạn, thiếu đi bất kỳ một yếu tố nào, nguy cơ "bo xì" nhau sẽ hiện ra ngay. Thông thường khi ấy, đám trẻ sẽ tự điều chỉnh bản thân, lập lại "an ninh trật tự" để tiếp tục chơi.

Cuộc vui của nhóm trẻ luôn được bắt đầu bằng việc bàn bạc thỏa thuận rất dân chủ giữa các thành viên, để đi đến nhất trí về trò chơi - cách chơi: đó là ***sự tôn trọng lẫn nhau***, cá nhân nào không đồng lòng với tập thể thì...miễn được chơi! Và trong không khí rất dân chủ đó thì ***vui vẻ*** là điều đương nhiên. Rồi từ sự vui vẻ, cảm giác ***thích nhau*** tự động nảy sinh, bởi vậy nên chơi với nhau đến quên cả ăn. Hóa ra, nền móng chắc chắn của tình bạn lại nằm ở khâu ***tôn trọng vô tư***, khâu ***cho quà*** coi vậy mà không "uy lực" bằng. Thảo nào, bạn bè chẳng cho bánh trái gì mà con vẫn thích. Đúng ra, lâu lâu bạn cũng có chia cho cái bánh cục kẹo, nhưng ít hơn hẳn cha mẹ cho. Trong khi cha mẹ đem về không thiếu thứ gì thì con lại chỉ thích được nửa ngày là cùng, rồi sau đó quên ngay, vì với cha mẹ ở nhà, con hầu như không cảm thấy được sự tôn trọng - bình đẳng như khi chơi với bạn.

Mọi sự chẳng qua bởi cách ứng xử: khi không cảm thấy mình được tôn trọng, thì con sẽ chẳng bao giờ hiểu được giá trị thật của bản thân, chẳng bao giờ học được cách tôn trọng người khác.

Và khi không biết rằng mình đang thực sự rất có giá trị với cha mẹ, thì con sẽ tìm mọi cách để tạo giá trị ảo: vì không được cha mẹ hỏi ý kiến như khi chơi với các bạn, nên âm thầm gây sự chú ý bằng các trò quậy phá từ trong nhà ra ngoài ngõ, hoặc vòi vĩnh đủ kiểu để có được cảm giác mình là VIP. Khổ nỗi khá nhiều cha mẹ hay "phiên dịch" ý tưởng ***tôn trọng*** thành ra ***tôn thờ*** mới "ác" chứ: muốn xe phân khối lớn, có ngay. Muốn tiền tiêu vặt, khỏi phải xin, 500 ngàn/ngày. Muốn Ipad, điện thoại đời mới, laptop xịn, vô tư. Xin thưa: đó là ***thờ*** - như thờ một bức tượng bằng đất nung. ***Trọng*** không phải thế! ***Trọng*** là làm cho con thực sự cảm nhận được rằng "Mình tạo ra giá trị và được công nhận, không có mình trong gia đình là không được".

Ai có nhớ lại thời mình còn nhỏ mà xem - vì con bây giờ cũng tương tự như "khi xưa ta bé" vậy mà:

Ngày xưa, ta hay tâm sự với bạn bè về đủ thứ chuyện, nhiều khi rất trời ơi đất hỡi. Chẳng khi nào bạn ta bảo vào mặt ta rằng: "Mình bận lắm, còn nhiều việc quan trọng hơn là nghe chuyện vớ vẩn của bố"!?! Bạn luôn hớn hở có mặt, với ánh mắt cực kỳ nghiêm túc: "vậy hả? Sao kỳ vậy?!" Đó chính là ***Kỹ năng lắng nghe***, một yếu tố đầy ma lực khiến BẠN trở nên hấp dẫn.

Trong chương trình "Ngôn Ngữ Trẻ Thơ" của kênh truyền hình HTV9 (năm 2009), khi phóng viên phỏng vấn các cháu ở tuổi mới lớn rằng: "Con mong muốn gì ở cha mẹ mình?", thì hầu như toàn bộ các bạn nhỏ đều trả lời rất tha thiết rằng: "Con chỉ muốn ba mẹ hiểu mình hơn". Mà muốn hiểu, thì việc đầu tiên là phải ***lắng nghe*** một cách vô tư, ***đừng phán xét***. Ví dụ: Con gái về nhà nói với mẹ: "Mẹ ơi, bạn Trang với bạn Hùng lớp con hôm nay rủ nhau đi xem kịch". Me: "Trời ơi, mới 14, 15 tuổi mà bày đặt đi chơi riêng như vậy là quá sức tưởng tượng rồi...". Khi mẹ phán xét như thế, thông điệp con gái nhận được sẽ là: "Mai mốt mình có chuyện gì thì cứ lẳng lặng, nói ra...trời sập liền!"

Sau đó, BẠN không bao giờ đưa ra những lời trịch thượng kiểu: "Ai cho phép bồ làm thế?" "Bồ không phân biệt nổi chuyện gì tốt chuyện gì xấu à?"... Những "ác ngữ" ấy hầu như chỉ xuất hiện. . .ở nhà thôi! Thường thì lắng nghe xong, BẠN hay thủ thỉ với ta rất chi tình nghĩa: "Giờ bồ tính sao, có cần mình giúp gì thì cứ nói hén". Trời! Một tấm lòng đầy thông cảm, hấp dẫn quá xá! Mặc dù trên thực tế, có khi nói xong câu đó rồi là bạn về nhà với mẹ bạn, chứ chẳng giúp được gì mấy. Và BẠN lại càng không bao giờ phừng phừng một

cách hả hê rằng: "Tui đã dạy rồi mà bồ không chịu nghe, bị một lần cho tởn"!?!

Có những lúc ta cảm nhận được ở BẠN một tình thương mà ta cần - dù không biết nhiều hay ít, không biết đúng hay sai. Ví dụ: cho ta copy bài, nhắc ta khi lên trả bài. . .Chứ BẠN chưa bao giờ ra điều kiện "Bồ phải thuộc bài thì mình mới chơi với bồ", "Bồ mà không đạt học sinh giỏi thì liệu hồn": đây là khả năng ***trao tặng yêu thương vô điều kiện***.

Đã thương mà ra điều kiện "con phải thế này, thế nọ thì ba mẹ mới thương", hoặc "con mà như thế thì mẹ không thương nữa". .chao ôi ớn lắm, chả thèm đâu. Không ai muốn loại yêu thương "tiền trao cháo múc" đó hết, nó khiến ta có cảm giác đổi chác, nên dẫu có được yêu thương thì vẫn thấy trĩu nặng đôi vai.

Khi ta lỡ không thuộc bài, BẠN chỉ bảo rằng "Lần sau hai đứa mình học chung cho vui nha, mình có cách cho bồ mau thuộc nè" hoặc "Đứa nào không thuộc bài là thua chầu chè đó nha". "Giang hồ" lắm cũng chỉ cỡ: "Đứa nào không thuộc bài làm... con tôi đó" (chiêu này tác giả có chạm trán rồi nên tương đối rành). Vậy thôi, mà lần sau ta thuộc làu làu cho biết mặt bầu cua: thua một muỗng chè là tức rồi chớ nói chi thua

nguyên chầu chè hoặc phải "làm con" của bạn - tức chịu sao nổi! Vậy là BẠN còn có ***khả năng biến những bài học, những việc chán ngắt thành ra việc hấp dẫn***, bằng cách khích tướng, động viên, hỗ trợ chứ không ép ta bao giờ.

Khi ta không hiểu bài, bạn sẵn sàng giảng lại bài theo kiểu của bạn cho tới khi nào ta hiểu thì thôi, vậy mới khoái, mới học chứ. Bạn chưa khi nào quát: "Có mỗi việc học thôi mà cũng chẳng nên thân, học gì ngu như...!". Nếu bị quát kiểu đó mà ai vẫn còn tinh thần để tiếp tục học, thì quả là... bất bình thường vô kể!

Rồi với BẠN, ta chẳng bao giờ nghe câu "Bạn là của tôi, tôi lo cho bạn không thiếu thứ gì thì bạn phải biết thương tôi"!? Bên BẠN, ta luôn được hưởng tình cảm rất vô tư, không hề nhuốm màu "sở hữu chủ" như ở nhà, nên ta thích bạn vô cùng, nên suốt ngày ta đi tìm bạn.

Để làm chi?

Để được chia sẻ bằng cách lắng nghe, để được cảm thông mà không bị ai phán xét, để được động viên, để được cùng suy nghĩ ra giải pháp một cách hồn nhiên - mà quí phụ mẫu hay "dịch" ra là "xúi nhau làm bậy"!

Đó chính là những "lá bùa" khiến cho BẠN nói

gì là con nghe nấy. Thế thì, ***Làm Bạn Với Con*** xem ra là con đường an toàn nên được những bậc phụ huynh yêu con chọn lựa, để có thể đồng hành cùng con. Chỉ có điều: đi trên con đường ấy cách nào? Đi bằng gì? Ai cấp visa cho đi, vậy - thôi.

Visa đi
Tình bạn với con

Hiện giờ, trong các quốc gia mà chúng ta có thể đi tới, visa đi Bắc Triều Tiên có lẽ thuộc loại khó xin nhất. Không hiểu tại sao sự việc này lại khiến tác giả liên tưởng đến tình trạng con cái càng lớn thì càng ít gần gũi chia sẻ với cha mẹ, không muốn "duyệt cấp visa" cho cha mẹ bước vào thế giới nội tâm của mình như ngày bé nữa. Mà lớn gì cho cam, mới chín, mười tuổi là cạy miệng cũng không nói rồi, dù "với bạn bè thì nó nói líu lo". Nhưng ai cũng công nhận là hồi nhỏ cái gì con cũng kể cũng nói với mẹ. Vậy nguyên nhân nào làm mất dần sự cởi mở mà con đã từng rất hào phóng dành cho cha mẹ?

Thống kê của các bác sĩ Mỹ cho biết: ở lứa ba, bốn tuổi, trung bình con giao tiếp khoảng 3000

tới 4000 lần/ngày. Lúc đó, cha mẹ giao lưu "mệt nghỉ"; nhiều khi mệt quá mới gắt lên: "Hỏi gì mà con hỏi lắm thế, hồi nãy câu này mẹ trả lời rồi còn hỏi gì nữa!".

Ở tuổi này, con muốn biết mọi thứ, và tốc độ tiếp nhận thông tin của con là vô hạn - nói dễ hiểu là *học nhanh* - nên con mới hỏi nhiều. Do không ghi chép được nên có khi quên con mới hỏi lại. Đôi lúc con hỏi lai chỉ vì muốn được giao lưu với cha mẹ, chứ câu hỏi đó đã được giải đáp rồi. Khi hay bị gắt "nói rồi hỏi hoài", con từ từ sẽ "ngộ" ra: "cha mẹ không muốn giao lưu với mình nhiều đâu, dù mình rất muốn". Đến khoảng bảy, tám tuổi, ý thức về việc "cha mẹ không muốn giao lưu" đã hình thành tương đối vững chắc trong con. Và trong thời gian tới trường mỗi ngày, con lại được nói tía lia với bạn. Trong con có ngay sự so sánh và đưa ra kết luận không hề hồ đồ: "bạn bè mới là người chịu nghe mình nói, không phải ba mẹ"!

Thỉnh thoảng, con mới nghe cha mẹ hỏi "Có chuyện gì kể mẹ nghe với?", "Con có hỏi gì không?" Rối thiệt! Nhưng cái gì cũng vậy, phải được làm nhiều mới quen: đến lúc này thói quen hỏi và kể chuyện cho cha mẹ nghe đã nhạt bớt, biết hỏi gì bây giờ? Và thật tình, nói cho bạn bè

nghe an toàn hơn, lỡ có sai cũng không bị tụi nó mắng. Đây là gốc gác của hiện tượng con cứ im dần, mà nếu không phân tích kỹ thì cha mẹ sẽ không thể truy nguyên, vì thấy mình có bao giờ làm gì quá đáng để con phải sợ đâu.

Đúng, nhiều cha mẹ chưa đủ quá đáng để khiến con sợ khiếp vía, nhưng đã dư thừa sự quá đáng khiến con tổn thương nặng nề và âm thầm!

Trong cuộc sống tất bật, không phải lúc nào cha mẹ cũng có sẵn thời gian cho con ngay lập tức. Có bao nhiêu việc không làm không được, dù vẫn biết rằng con là quan trọng nhất, nhưng... phải làm thế nào bây giờ? Không khó lắm đâu: khi con hỏi mà mẹ bận thì hãy ghi nhanh câu hỏi ấy lại và cho con một cái hẹn như đối tác. Ví dụ: "Bây giờ mẹ bận, mẹ hẹn con tám giờ tối nay chúng ta sẽ nói về chuyện này con nhé. Mẹ đã ghi câu hỏi của con rồi đây, mẹ sẽ không quên đâu". Chẳng có cảm giác nào vinh dự hơn là mình chỉ đứng tới bụng mẹ thôi nhưng được "hội nghị" với mẹ!

Gặp câu hỏi khó, vui lòng đừng nói lướt hay... "chế đại" câu trả lời cho qua, mà hãy thành thật bày tỏ: "Cái này mẹ chưa biết con ạ, để mẹ tìm

sách đọc rồi nói cho con nghe nhé". Giống như khi con chơi với bạn vậy đó, lỡ có không biết thì sẽ rất bẽn lẽn nói nhỏ: "Tui hổng biết. Bạn biết hông?... Vậy hả?"... dễ thương vô cùng!

Được "hội nghị" với cha mẹ con thích lắm, nên luôn muốn duy trì vinh dự đó thật lâu. Muốn không bị "cháy" thời gian biểu cho những việc khác, tốt nhất là phụ huynh cho con biết trước thời lượng "Mình sẽ bàn về việc này trong 15 phút nha con. Khi nào đồng hồ reo thì hai mẹ con mình sẽ làm việc khác". Như vậy vừa tránh được một cuộc "con cà con kê", vừa rèn cho con ý thức "thời gian có hạn, hãy tập trung vào việc chính trước khi hết giờ".

Khi con có câu hỏi "lạ" hoặc một ý kiến sai, quan trọng bậc nhất là đừng thốt ra ngay chữ SAI ! Câu mà con có thể chấp nhận là "Thế à, mẹ con mình hãy xem thế nào nhé". Vì con đang học mà, sẽ có đúng có sai. Nhưng nếu cứ liên tục quăng chữ SAI vào mặt con, thì liệu sự nhiệt tình bày tỏ của con sẽ kéo dài được bao lâu? Từ 0 tuổi đến sáu tuổi, nếu cha mẹ "rành" phần này là coi như khá ổn.

Nhưng lỡ chưa kịp "nhuyễn" thì sao? Thì luyện lại cho "ngon" để tiếp tới giai đoạn sau chứ sao!

Từ sáu tuổi đến mười tuổi: con được tham gia rất nhiều hoạt động xã hội nên nhu cầu về HỎI vẫn còn rất rất cao, và về mặt não bộ thì mọi cơ chế đã hoạt động hoàn hảo, sẵn sàng để tiếp nhận bất cứ thông tin nào, vì vậy con muốn biết tất cả: đó là nhu cầu chính đáng. Ví dụ: "Mẹ ơi, con ở đâu ra?" Mẹ giải thích rằng: "Ba có một nửa của con, mẹ có một nửa nữa, hai người góp chung lại thành ra con, mẹ đẻ giùm cho cả hai người giống như chị bếp nấu cơm giùm cho cả nhà ăn chung đấy". Hoặc "Mẹ ơi, sao muối nhìn giống đường mà một cái mặn một cái ngọt hả mẹ?". Nếu lúc đó mẹ bảo "Còn bé, hỏi chuyện đó làm gì" hay "Khi nào lớn, học hóa học sẽ biết" thì coi như... xong phim! Lý do: vì sao con không được quyền biết mình ở đâu ra một cách trung thực, không được quyền biết do đâu muối thì mặn mà đường thì ngọt ở lứa tuổi sáu, bảy tuổi?

Từ mười tuổi trở đi - dù bạn có muốn công nhận hay không - thì con đã là người lớn rồi nên con cần được đối xử như người lớn trong tổ chức nhỏ là Gia Đình: có luật - chính sách - trách nhiệm rạch ròi, có họp giao ban mỗi ngày để con tự nhận xét và đưa ra hình thức khen thưởng - kỷ luật phân minh, có lên phương hướng hành động cho tuần kế tiếp v.v...

Và cần nhất là có những hoạt động *Giao lưu bạn bè* thường xuyên giữa cha mẹ và con: chơi game chung, lướt web chung, làm vườn chung, chơi bóng nước cầu lông chung, đi uống café tán gẫu chung, "tám" về phim ảnh, truyện, thậm chí... đua xe, nhưng đua xem ai có thể đi chậm nhất! V.v và v.v. . .Hơi bị vui! Con sẽ thấy cha mẹ mình cũng thuộc dạng... chơi được, lại là người cung cấp nhu yếu phẩm cho mình, tội gì không kết bạn, tội gì không chơi!

Con đường trở thành Bạn Của Con - người bạn vong niên đầy thông thái - coi vậy chớ cũng không "khốc liệt" lắm đâu.

Có chút này - tí teo thôi, nhưng quan trọng dễ sợ: khi được con bày tỏ, vui lòng giữ bí mật như bác sĩ giữ bí mật cho bệnh nhân vậy. Yếu tố Biết Giữ Bí Mật khiến bạn bè của con hấp dẫn và đáng tin cậy vô cùng, vậy mà cha mẹ lại hiếm ai học được đức tính "vàng" này mới lạ chớ. Nhưng, hãy cẩn thận! Khi "chia động từ" *Giữ Bí Mật*, xin chớ "chia" nhầm ra thành "che giấu, dung túng sai lầm" là ăn zero liền! Ví dụ: "Mẹ ơi, nếu con nói với mẹ con đi ăn chè với Hùng thì mẹ có la con không?""Bạn thì phải có cả trai cả gái mới vui con ạ. Thế bạn có dễ thương không hả con? Hôm nào mẹ tổ chức cho con với các bạn đi picnic

nha". Chứ nếu vừa thổ lộ với mẹ xong, mới vài tiếng đồng hồ sau đã bị cả "dòng họ" khủng bố là "vừa nứt mắt mà đã lộn xộn", thì nguy cơ con bí mật phát triển... "kho vũ khí hạt nhân" là rất cao!

Khi nào cha mẹ đáp ứng đầy đủ các điều kiện cần thiết là *Tôn Trọng - Công bằng - Yêu Thương - Vui vẻ*, thì dứt khoát sẽ được con "duyệt cấp visa" để có thể đường hoàng bước vào thế giới nội tâm muôn màu của con. Vào được nơi ấy, chúng ta mới có thể uốn nắn, định hướng và bảo bọc con trong suốt chặng đồng hành cha mẹ - con cái.

"Của cho không bằng cách cho"

Đây là câu ngạn ngữ Việt mà chúng ta hầu như ai cũng biết. Biết nói ra làu làu đấy, nhưng có ứng dụng được hay không lại là chuyện khác!

Chuyện khác như sau: ngày còn đi học trung cấp, cô bạn thân của tôi yêu một người. Gã ấy có vợ rồi nhưng chỉ sinh con gái nên hắn muốn kiếm con trai. Cách đây gần ba mươi năm, yêu người có vợ là chuyện động trời! Vậy mà ai can cũng không được. Rất nhiều lần bạn tôi bị má đánh tơi tả và nhốt ở nhà, không cho ra đường. Đến trường thì bị chi đoàn kiểm điểm, bị lớp khiển trách liên tục về chuyện... yêu. Tôi là người duy nhất không tham gia vào những cuộc "tra tấn" tinh thần nọ. Bốn năm như thế.

Đến một ngày, khi đó cả hai chúng tôi đã ngoài hai mươi tuổi, chắc vì không chịu nổi nữa, bạn đến nhà tôi với cái bụng bầu đã hơn ba tháng (dù không cưới hỏi), bạn ôm tôi và nói rằng: "Bồ biết không, tôi vẫn biết rằng mình sai và tôi muốn chấm dứt, nhưng tất cả mọi người đều dồn vào đánh tôi hết cỡ. Trong khi chỉ có một mình người đó luôn an ủi tôi thôi, vậy thì tôi phải chọn ai, phải theo ai bây giờ?".

Câu hỏi của bạn đã ám ảnh tôi suốt mấy chục năm dài, mãi cho đến khi tôi được học môn tâm lý hành vi với bác sĩ - tiến sĩ tâm lý Vincent Carbone, thì lời giải mới hé mở.

Ở câu chuyện này đã hiện rõ hai thế lực cạnh tranh khốc liệt với nhau: một bên là bà mẹ và những người thân quen cùng bạn bè, một bên là anh chàng người yêu chẳng ra gì, bên nào cũng dốc sức kéo cô bạn tôi về phía mình. Động cơ của gã người yêu rất xấu, nhưng hành vi thì cực kỳ hấp dẫn: nhỏ nhẹ, dịu dàng, luôn trìu mến, có mặt đúng lúc cần có, an ủi "trên từng cây số" khi đối tượng cần an ủi và luôn chứng minh được rằng "Tôi là người yêu em nhất vì tôi luôn che chở chứ chẳng bao giờ xúc phạm em như những người ác độc kia".

Trong khi đó, người mẹ và bạn bè quen biết, dù mục đích và động cơ là rất tốt, nhưng cách thức để đạt mục đích lại quá tiêu cực: không có phút giây nào mọi người để cho cô bạn tôi được yên từ thể xác đến tinh thần. Không lúc nào - những người dù thật lòng yêu thương bạn - tạo cho bạn tôi chút cơ hội so sánh rằng "hai bên đều dễ thương, vậy nghe bên nào có lợi hơn?". Bạn tôi luôn bị đặt vào tình thế "ngoài người ấy ra, không có ai khác muốn giúp mình dưỡng thương. Chỉ có anh ấy bảo vệ mình thôi, vậy thì không thể xa anh ấy được". Xét về mặt tâm lý thông thường của một con người, đương nhiên cô bạn tôi đúng: chẳng ai dại gì chạy theo những người hay tấn công mình, dù là tấn công với bất cứ lý do chính đáng nào đi nữa, cho đến khi nào những hành động tấn công kia được chấm dứt.

Bi kịch là ở chỗ: chúng ta yêu thương con cái, nhưng hiếm khi yêu một cách vô điều kiện. Ở trường hợp cụ thể của bạn tôi, mọi người thân quen rõ ràng đã đưa ra điều kiện - thông qua những hành vi tấn công bạn tôi liên tục - rằng: nếu cô không muốn tiếp tục bị tra tấn, nếu cô muốn được yên thân, được yêu thương, thì cô phải chấm dứt quan hệ với cái thứ chẳng ra gì kia. Trong khi anh chàng người yêu lại luôn là người "tích cực" giải tỏa áp lực tâm lý cho cô bằng cách

"khi nào em buồn thì có anh đây" và chẳng hề đưa ra một điều kiện nào để gây áp lực ngược lại.

Vậy là bạn tôi, với diễn biến tâm lý rất bình thường, được cộng hưởng thêm bởi sức hút giới tính, đã quyết định: chọn người có hành vi tích cực và chối bỏ những người có hành vi tiêu cực với mình, mà không cần chú ý đến động cơ hay mục đích nữa. Nhìn từ góc độ tâm lý học, đây là quyết định hợp lý. Tính hợp lý nằm ở chỗ: sự tích cực lúc nào cũng hấp dẫn nên luôn có cơ hội cao để chiến thắng cái tiêu cực!

Thương bạn tôi vô cùng khi phải quyết định như thế! Cái gã người yêu xấu xa nhưng khôn khéo của cô ấy đã biết sử dụng những hành vi tích cực để chiến thắng, dù hành vi ấy xuất phát từ động cơ xấu, thì nó vẫn cứ được người trong cuộc nhìn nhận là tích cực!

> Vì hành vi luôn là thứ dễ nhận thấy, mang tính trực tiếp và có tác dụng ngay lên đối tượng. Mục đích và động cơ thì khó nhận biết hơn, mang tính gián tiếp và tác động đến đối tượng chậm hơn.

Xin mở ngoặc thêm một chút ở đây về ***sức hút giới tính***: đây là lực hút âm - dương tự nhiên

mà tạo hóa ban cho muôn loài, trong đó có con người. Vậy mà xưa giờ, nếu con gái vâng lời lấy người cha mẹ ưng ý, thì sức hút ấy được đặt tên rất mỹ miều là ***vận đỏ duyên may***. Còn nếu con trái ý mẹ cha yêu người gia đình không thích, thì cũng chính sức hút tự nhiên ấy, lại bị phỉ báng bằng những cụm từ rất chi rùng rợn: cột tìm trâu, mê trai, gái mất nết, ăn phải bùa mê thuốc lú..., khiến bất cứ cô gái nào phải nghe qua cũng tá hỏa, lỡ bị nghe một lần là không bao giờ muốn gặp lại người đã phát ngôn ra những câu ấy nữa!

Đa phần những phụ huynh như mẹ của bạn tôi luôn nghĩ rằng: "Mình thương con, không muốn con khổ nên mới phải thế"!?!

Thương thật đấy, nhưng có cần phải thế hay không?

Nhớ mãi buổi chiều hôm ấy, bạn nói với tôi trong nước mắt: "Giá má nói với tôi ***Con ơi sao con lại khổ thế? Má thấy con khổ nên má buồn má khổ má lo*** thì tôi nghĩ tôi sẽ đủ sức cắt đứt với người ta, nhưng mà má chỉ chửi rồi đánh tôi thôi".

Giá mà bạn tôi được mọi người chia xẻ bằng niềm cảm thông; giá như cô ấy nhận được cách đối xử ngọt ngào từ những người thân quen

nhiều gấp mười lần mớ ngọt ngào mà gã người yêu kia đã đưa ra làm mồi nhử; giá như cô có

Cuộc trò chuyện thứ hai

Tố chất đặc biệt của con

Làm thế nào để cha mẹ phát hiện kịp thời những khả năng, năng khiếu riêng biệt của con mình?

Để phát hiện những năng khiếu thiên phú - nghĩa là không phải bé nào cũng có, thì chỉ có cách là ***quan sát con thật kỹ*** và ***thật khách quan***. Yếu tố ***quan sát kỹ*** thì cha mẹ thường thực hiện rất tốt, nhưng yếu tố ***khách quan*** thì lại hay bị vi phạm.

Ví dụ: một bà mẹ thấy con mình suốt ngày vẽ, với những hình vẽ tương đối ổn ở lứa tuổi của bé, bèn kết luận rằng con tôi có thiên hướng hội họa, thế là đưa con vào lớp vẽ. Nhưng bé chẳng bao giờ vươn lên vị trí dẫn đầu cả, và cũng không mặn mà trong những giờ học ở lớp năng

khiếu vẽ. Vô tình một hôm có người thích những ý tưởng trong bức vẽ - không lấy gì làm xuất sắc về đường nét của bé - xin được lấy ý tưởng để làm pano thì sắc mặt bé mới bừng lên tươi rói! Té ra bé có thiên khiếu về thiết kế chứ không phải hội họa. Và đối với riêng cháu bé đó, vẽ là con đường duy nhất để bé thể hiện ra những điều mình muốn nói, nhưng vì một chút thiếu khách quan mà phụ huynh lái bé đi lệch hướng. May là trong trường hợp này độ lệch không lớn lắm nên không gây ra hậu quả nghiêm trọng, nhưng cũng khó thúc đẩy được hết khả năng tiềm ẩn vượt trội của bé.

Khi phát hiện con mình có năng khiếu về một lĩnh vực nào đó, cha mẹ làm sao để giúp con phát triển năng khiếu đó một cách tự nhiên?

Khi đã phát hiện ra năng khiếu của con, thì việc ***tạo môi trường*** cho bé thể hiện bản thân là việc cực kỳ quan trọng để thúc đẩy năng khiếu bẩm sinh ấy phát huy ở mức tốt nhất và tự nhiên nhất.

Chúng ta ai cũng biết nhạc sĩ thiên tài người Áo Mozart. Hãy tưởng tượng, nếu ngày nhỏ, cha của Mozart không cho ông ngồi kế bên nghe mình đàn và tiếp xúc với cây đàn từ khi chưa tròn hai tuổi, vì nguy cơ sợ con làm hỏng

chiếc đàn đắt giá, thì nhân loại có lẽ đã không có một Mozart huyền thoại không người thay thế. Mà nếu có, thì huyền thoại ấy cũng sẽ xuất hiện muộn hơn, thời gian cống hiến cho xã hội sẽ ngắn hơn, và chất lượng cống hiến cũng có thể không bằng như những gì chúng ta đã được chứng kiến.

Một phụ huynh, khi phát hiện con mình có khiếu về thiết kế - tổ chức, chị đã mạnh dạn yêu cầu con thiết kế áo cho mình mặc - dù bé mới tám tuổi. Sau đó chị giao cho bé thiết kế trang trí và tổ chức những buổi sinh nhật, những event nhỏ trong gia đình. Toàn bộ thiệp mời, thiệp mừng v.v... đều do bé thiết kế và thực hiện. Với những người quen và thân, chị để giới thiệu về khả năng của con và gợi ý mọi người nếu có việc phù hợp thì đừng ngại mà cứ nhờ bé làm. Do thế, bé luôn "đắt hàng", dù chỉ là làm giùm, nhưng nhờ đó mà "tay nghề" của bé có những bước tiến thật dài. Cho đến một ngày, có người xem được những thiết kế của bé trên mạng, đã đặt hàng nghiêm túc, yêu cầu bé thiết kế thiệp cưới cho mình với giá 150 USD/giờ.

Trong gần như tất cả các lĩnh vực, thì ***CƠ HỘI luôn là nấc thang thuận lợi nhất*** để nâng bé lên ngày càng cao. Hãy tạo cơ hội tối đa cho con

phát huy năng khiếu theo cách thoải mái nhất và tích cực nhất: đó là chìa khóa.

Còn một điều nữa phụ huynh thường ít chú ý: khi thấy bé có năng khiếu về một lĩnh vực nào đó, cha mẹ hay dồn sức "chăm gà đá" cho con ở lĩnh vực đó, điều này hoàn toàn đúng, nhất nghệ tinh nhất thân vinh mà! Nhưng cách phụ huynh hay làm là bắt con ***khổ luyện***, điều này thì lại chưa đúng lắm.

Tất nhiên muốn giỏi thì phải chăm chỉ luyên tập, nhưng luyện đến khổ thân bé hoặc bắt luyện trong... đau khổ thì trở thành phản tâm sinh lý mất rồi. Ví dụ hay gặp nhất là "con phải đàn nhuần nhuyễn bài này mới được đi chơi". Tôi đã từng gặp những cháu bé ngồi trước cây đàn piano với hai hàng nước mắt chảy dài, trông đứt ruột! Luyện trong cảnh như thế thì dẫu cháu có đàn nhuyễn đến đâu cũng chỉ là một cái máy đang đàn, còn gì là cảm xúc!

Chẳng hề hiếm gặp khá nhiều người đã rất thành đạt, nhưng cứ nhắc đến thời thơ ấu bị cha mẹ bắt khổ luyện là họ vẫn còn rùng mình ớn lạnh, hạnh phúc từ sự thành đạt ấy quả là không trọn vẹn. Chi bằng, để con có thể luyện nhiều mà vẫn không ảnh hưởng đến tâm lý, hãy khuyến khích con một cách tích cực, cho con một động

cơ thật mạnh để bé tự giác hăng say luyện tập mà không cần một sự gò ép nào, như bà mẹ ở ví dụ trên chẳng hạn. Biết rằng điều gì cũng phải luyện nhiều mới giỏi, nhưng giữa hai trạng thái ***vui luyện*** và ***khổ luyện***, theo bạn, ở trang thái nào con sẽ luyện tốt hơn? Hiệu quả hơn? Hạnh phúc hơn?

Vậy chìa khóa vàng là ***vui***. Chỉ có niềm vui mới tạo ra động lực tự thân, mà động lực tự thân mới là quan trọng nhất. Cố gắng để bé ***vui luyện*** thì bé mới hạnh phúc chứ không phải khổ luyện!

Nhiều bậc phụ huynh ngộ nhận về năng khiếu của con và ép buộc con mình phải cố gắng "tỏ ra" tài năng như mình mong muốn. Việc làm này sẽ gây tác hại như thế nào?

Ngộ nhận về năng khiếu của con là một điều không những tai hại mà còn nguy hiểm. Mỗi đứa trẻ sinh ra trên đời này luôn là một cá thể độc lập, không ai giống ai, tạo hóa phân định như thế và sự phân định ấy là tối thượng. Và xin cũng đừng lẫn lộn giữa hai khái niệm ***Di Truyền*** - là những yếu tố truyền từ đời cha mẹ tới đời con, thông qua cấu trúc của những chuỗi ADN, với khái niệm ***Bẩm Sinh*** - là sự phân định tự nhiên của tạo hóa đối với từng cá thể riêng biệt. Ví dụ: Một trong những cây đại thụ của sân khấu cải lương

miền Nam – NSND Bảy Nam – có một người con cũng cực kì tài giỏi là kỳ nữ Kim Cương – tài năng của NSND Kim Cương là do thiên hướng bẩm sinh chứ không phải di truyền sự giỏi giang từ cha mẹ, vì những người con khác của NSND Bảy Nam không ai vượt trội xuất sắc như nghệ sĩ Kim Cương cả

Yếu tố ***Di Truyền*** thông thường thể hiện ở một vài mặt như ***nhân dáng*** hoặc ***bệnh tật*** v.v... chứ không phải ở khía cạnh tài năng. Vậy nên, những thiên hướng của trẻ đều khởi nguồn từ sự phân định của tạo hóa, và phụ huynh tốt nhất là nên tôn trọng nó, nếu không muốn tạo hóa nổi giận với mình! Một gia đình toàn bác sĩ, tiến sĩ, bỗng có một đứa con là... nghệ sĩ, họ cho rằng đó là đứa con ngỗ nghịch và tìm mọi cách ngăn cản, cấm đoán: Con ngỗ nghịch với họ hay chính họ ngỗ nghịch với tạo hóa?

Báo Phụ Nữ Thành phố, có lần phỏng vấn đạo diễn - nghệ sĩ kich nói nổi tiếng Ái Như, đọc tâm sự của chị mà muốn rơi nước mắt, rằng: "Mong ước duy nhất của tôi là được một lần đưa mẹ đi xem kịch tôi viết tôi dựng và tôi diễn, để mẹ hiểu tôi hạnh phúc vì không chọn sai nghề". Trời sinh ra Ái Như có năng khiếu thiên bẩm của một nghệ sĩ, chị tự rèn luyện thành công và

hạnh phúc với nghề, nhưng hạnh phúc của chị không bao giờ trọn vẹn vì mang tiếng dám cãi lời mẹ. Nếu chị tuân lệnh mẹ đi làm nghề mẹ chị thích - chứ không phải nghề chị yêu - thì suốt đời chị sẽ chẳng bao giờ hạnh phúc, mà người hạnh phúc sẽ là mẹ chị. Theo hướng ấy, chị sẽ trở thành cục đất sét của mẹ chứ không còn là chính bản thân mình nữa. Mà một bà mẹ sinh ra đứa con là sinh ra một con người độc lập hay một công cụ? Chiếu theo qui luật ***nước mắt chảy xuôi*** thì như thế nào mới hợp lý?

Có những người con chấp nhận nghe theo để cha mẹ vui lòng, vẫn thành công đấy, nhưng cả đời họ chẳng bao giờ hiểu cảm giác hạnh phúc trọn vẹn là gì, mà trong sâu thẳm cứ nuối tiếc, ấm ức. Cha mẹ họ có hả hê không khi khiến cho tâm tư của con vĩnh viễn không bao giờ được tròn đầy hạnh phúc như vậy? Biết hoan hỷ tôn trọng thiên hướng bẩm sinh của con là cách duy nhất để cả đôi bên cùng hạnh phúc.

Còn những ai cố ép con đạt được những kỳ vọng mà mình chưa làm được, hoặc phải cố gắng đủ tài năng để "tiếp quản" cơ ngơi mà mình đã tạo dựng nên, thì có lẽ họ đã sử dụng con như một phương tiện để...trả thù đời, hoặc như một thủ kho! Do đó ngoài đời ta thấy có những

người đã bỏ hết cả sản nghiệp cha mẹ cho mình, chấp nhận ra đi tay không và tự phấn đấu. Không phải họ không hiểu được sự cần thiết của tiền bạc trong quá trình tự gầy dựng để lập nghiệp, nhưng quan trọng là họ hoàn toàn không thể chấp nhận được sự áp đặt của cha mẹ, không muốn trở thành một cục đất sét trong tay cha mẹ, dù là một cục đất sét được yêu thương hết mực và sự áp đặt cũng hết sức ngọt ngào!

Phạt con

Báo chí năm 2011 đăng bài - có kèm theo cả hình ảnh: một ông bố đã phạt hai cậu con trai bằng cách bắt bò lê ngoài đường cho mọi người nhìn thấy. Lý do là vì hai cậu bé "mê chơi game, phạt thế cho nó nhục, không dám tái phạm".

Vô vàn ý kiến, nhưng chung qui được chia làm hai chiều hướng:

1. Phản đối: đó là cách dạy trẻ cực kỳ phi nhân bản, đáng lên án.
2. Ủng hộ: "thuốc đắng dã tật", "thương cho roi cho vọt", dạy thế con mới nên người!

Sinh con ra, ai cũng muốn con mình ngoan. Muốn con ngoan thì đương nhiên phải uốn nắn nghiêm túc. Khi con có những hành vi chưa đúng mực hoặc vướng vào những thói hư tật

xấu, đương nhiên cha mẹ phải có cách xử lý để con hiểu. Nhưng quan sát cuộc sống, ta thấy có những gia đình cha mẹ rất mềm mỏng mà con vẫn nghe răm rắp; và ngược lại, cũng có những đứa trẻ bị đánh thâm tím mình mẩy, thậm chí bị trói bị xích lại, mà chỉ được vài ngày rồi đâu lại hoàn đấy, nhưng cha mẹ chúng lại bảo "không như thế thì nó phá nát nhà mất".

Phải chăng phạt vạ là phi nhân bản? Phải chăng có trừng phạt mạnh tay con mới nên người? Rối thiệt!

Là phụ huynh, ta nên nhìn vấn đề như thế nào?

Trong một cộng đồng, muốn có sự ổn định bình an thì những thành viên trong cộng đồng đó cần tuân theo những qui tắc nhất định. Bé cũng là một thành viên trong cộng đồng gia đình, nên khi bé có hành vi không đúng mực, nhất định phải bị xử lý - tùy theo mức độ từ nhẹ tới nặng.

Hình phạt đối với hành vi xấu như một liều thuốc trụ sinh đối với căn bệnh nhiễm trùng: uống đủ liều - đúng cách thì hết bệnh; uống ít hơn thì vi trùng sẽ lờn thuốc, lên đời, không thể chữa trị được nữa; uống quá liều thì chết vi trùng nhưng bệnh nhân cũng...chết luôn!

Khi con tái phạm lỗi cũ, hình phạt là điều cần thiết, vấn đề nằm ở chỗ *đủ liều* và *đúng cách*. Kể không xuể những câu chuyện về các kiểu phạt con "không đụng hàng" của phụ huynh. Và cũng còn đó vô vàn ký ức cay đắng - thậm chí hận thù - của những đứa con, khi hồi tưởng lại hình phạt của cha mẹ đối với mình thời ấu thơ.

Mỗi đứa con mỗi khác, không đứa nào giống đứa nào: chúng khác nhau từ khí chất, tâm tính, cách tư duy, đến thể trạng, cảm xúc... nên khi dùng hình phạt để đưa con vào nề nếp, cũng phải tùy theo sự khác nhau đó mà "kê đơn" cho phù hợp. ***Không bao giờ có chuyện áp dụng một kiểu dạy như nhau cho cả đàn con, rồi mong chờ mọi đứa con đều ngoan y như nhau!*** Ví dụ: Bé A hiếu động luôn chân luôn tay thì khi bị phạt úp mặt vô tường, bé cảm thấy vô cùng bứt rứt, khó chịu, nên ý thức được lỗi lầm, không tái phạm lỗi cũ để không bị phạt. Nhưng bé B nhu hòa, ít chạy nhảy thì hình phạt úp mặt vào tường lại làm bé vô cùng sung sướng: bé có thể ngồi nhìn vào tường và... thả hồn theo mây gió, tưởng tượng ra đủ thứ chuyện trong đầu cho đến hết thời gian bị phạt, thậm chí ngủ gục vô cùng thư giãn! Nghĩa là hình phạt ấy hoàn toàn không phù hợp: phạt mà bé cảm thấy sung sướng thư giãn thì lần sau bé sẽ tìm cách phạm lỗi để được phạt nữa!

Khi áp dụng hình phạt, cũng giống như cho uống thuốc, bắt buộc phải dùng đúng liều! Phạt con cũng thế, nếu không đúng liều thì hậu quả tuy thầm lặng nhưng vô cùng khủng khiếp. Thông thường phụ huynh hay phạm lỗi là phạt quá liều: "một lần cho nó tởn tới già"! Có "tởn tới già" hay không, hãy quan sát là thấy ngay: có những đứa con khi đã lớn là quay lại đối xử thật tàn tệ với cha mẹ mình, và tuyên bố thẳng là "Hồi nhỏ tui bị ổng bả đánh tơi bời đâu có sao"!?!

Đây là qui luật tâm lý, mà khi phạt con, hiếm ai chịu để ý: *"tức nước vỡ bờ"*.

Hình phạt quá sức chịu đựng, về tâm lý, sẽ làm nảy sinh trong lòng con nỗi hận thù. Khi ấy đứa trẻ không còn bình tĩnh nhìn lại lỗi lầm của mình nữa, mà lái mọi suy nghĩ - cảm xúc theo hướng *làm cách nào để trả đũa sòng phẳng lại người đã làm cho tôi khổ sở quá mức chịu đựng.*

Còn một điểm tinh vi khó thấy nữa: khi con phạm lỗi, cảm xúc thông thường của cha mẹ là tức giận, và đại đa số phụ huynh đã để cho cơn giận của mình "làm chủ trận địa" khi phạt con. Nói nôm na dễ hiểu là phạt cho hả giận, khi đã bị "con quỉ" Giận Dữ dẫn dắt đi lung tung rồi, thì cha

mẹ đâu còn đủ tỉnh táo để suy nghĩ thiệt hơn, để cân nhắc xem mình nên phạt con cách nào là phù hợp, phạt bao nhiêu là đủ? Ông bà nói rồi: "giận mất khôn"! Khi dạy con mà lại lún vào trạng thái *mất khôn* thì trong tương lai không xa, cha mẹ sẽ là người lãnh trọn vẹn hậu quả từ sự *mấtkhôn* của chính mình.

Uy của bố

Có phụ huynh tâm sự: ngày bé, mỗi khi cậu phạm lỗi "tày đình" là mẹ vác đòn gánh "phang" túi bụi. Không sao! Cậu chỉ việc... chạy vòng vòng quanh xóm, vừa chạy vừa cười hì hì chọc quê mẹ, cho tới khi mẹ... mệt đứ đừ, rượt theo hết nổi là êm! Rượt vậy, nhưng tới tối mẹ lại ôm vào lòng, móc tiền ra cho vì đã "lỡ" rượt đánh con!?! Nên với cậu, mấy cái phang đòn gánh chỉ giống như... được massage! Nhưng cậu lại sợ ông bố bộ đội một phép, mà từ nhỏ, bố chưa từng đánh cậu cái nào. Mỗi lần cậu phạm lỗi thì bố chỉ kề tai bảo nhỏ: "ăn cơm xong con vào gặp riêng bố nhé". Cậu cho biết: "cứ nghe hai từ *gặp riêng* là tóc gáy em dựng đứng, người nổi gai hết cả", thế mới lạ.

Chẳng biết tự bao giờ, khi con phạm lỗi hoặc quậy phá, thì câu răn đe cửa miệng của rất nhiều

bà mẹ là "bố về rồi biết nhé", "mẹ mách bố bây giờ", "liệu đấy, bố sắp về rồi"... Nghe là thấy hiện lên ngay hình ảnh một... "ông kẹ" Bố! Mẹ muốn dùng "uy" của bố để trấn áp con, vì con chẳng chịu nghe lời.

Nhưng cái "uy" ấy là gì mà "rùng rợn" thế?

Thường là roi: bố đánh đau hơn mẹ, vì đánh mà không hề nương nhẹ. Kế tiếp, bố phạt hà khắc hơn mẹ phạt; khi hai người cùng quát thì tiếng của bố "hùng tráng" hơn, vậy nên con co rúm người lại hoặc chạy mất, cả bố lẫn mẹ tưởng rằng đó là "uy quyền", đó là "biết sợ", mà nếu biết sợ tức là sẽ nghe lời.

Lầm chết! Con chỉ ngưng phá trong giây lát khi "đụng độ nguy hiểm" là roi, trừng phạt và hét ra lửa thôi, chứ không hề ý thức được lỗi của bản thân và tiếp tục lặp lại lỗi cũ.

Hệ quả tất yếu là bé dị ứng những "nguy hiểm" từ bố - hoặc mẹ. Mà từ dị ứng tới thù ghét thì ranh giới vô cùng mong manh. Nên những đứa trẻ hay bị la mắng đòn roi thường rất ghét, thậm chí căm thù cha mẹ. Thù ghét trong lặng lẽ thôi, vì bé vẫn còn ý thức được "thân phận tầm gởi" của mình. Đến một ngày bé chợt "tỉnh" ra:

mình có thể tự sống. Vậy là kiên quyết "vùng lên" đến cùng để "trả mối thâm thù".

Cho nên mới có những phụ huynh hốt hoảng cầu cứu bác sĩ tâm lý: "nó rất nghe lời, sợ bố lắm, sao bỗng dưng trở chứng khủng khiếp như thế?" Về hành vi và tâm lý, không có điều gì là bỗng dưng hết, tất cả đều trải qua quá trình tích tụ, lớn lên, dồn nén và bùng nổ. Nếu không dám bùng nổ thì bé sẽ thu mình lại, trở thành một người rất thiếu tự tin.

Vì sao? Khi con phạm lỗi là bé đang có những hành vi không đúng mực. Nhưng roi, phạt vạ, hét ra lửa cũng là những hành vi không đúng mực, phản giáo dục.

Không thể dùng một hành vi xấu này để triệt đi một hành vi xấu khác! Chuộng bạo lực, nuôi hận thù, thâm hiểm, lì lợm, tự ti là những điều mà các ông bố "hét ra lửa" có thể đem lại cho con mình.

Nhưng, "không có uy thì làm sao dạy?"

Ông bố ở câu chuyện trên đã "ra uy" kiểu gì khiến cậu con "mất hồn" như thế? Không hề đao to búa lớn, bố chỉ nhẹ nhàng hỏi "Con nghĩ

xem con cư xử có đáng mặt một thằng đàn ông hay không?" Hết! Chỉ có vậy thôi mà cậu con sợ chết khiếp. Uy lực của sự nghiêm khắc, của nhân cách chỉnh chu mẫu mực nơi người cha, của tình thương phụ tử mênh mông đã khiến cho đứa con phục sát đất.

Đó mới chính là Uy - Uy Của Bố!

Con hư tại... Trời!

Tổ tiên đúc kết từ bao đời rằng *Nhân chi sơ - tính bản thiện*: khi mới sinh ra ai cũng ngoan! Vậy mà không hiếm những đứa trẻ chỉ mới bước vào teen là đã quậy "cấp thành phố", khiến cha mẹ đành phải an ủi nhau "Thôi thì, trời sinh tính, chứ mình biết làm sao"!

Trong vở kịch dân gian *Bàn Tay Của Trời*, NSND Doãn Hoàng Giang đã đưa ra lời lý giải khá... đúng! Thông qua câu chuyện về hai đứa trẻ: một đứa là con thầy đồ sống rất mực thước, đứa kia là con của trùm cướp giật. Tên ăn cướp thiết tha mong muốn con mình sẽ thành con ngoan để có tương lai sáng sủa hơn cha, nhưng lại không biết phải dạy con kiểu gì để nó ngoan, nên đã đánh tráo con mình với con thầy đồ. Quả thật, cậu bé tuy mang dòng máu lưu manh của

trùm giang hồ, nhưng từ sơ sinh đã nhận được sự giáo dưỡng đầy yêu thương và nghiêm khắc của ông thầy giáo, lớn lên cậu đỗ trạng nguyên. Còn đứa con thầy đồ mang dòng máu nho sinh hiền hậu, nhưng bị nuôi nấng trong môi trường vô giáo dục, nó trở thành một tên công tử lưu manh tột cùng.

Rõ ràng, ***nên - hư*** không phải do di truyền, mà do giáo dục, điều này đã được khoa học chứng minh từ lâu. Ông bà răn đe rồi: "Con hư tại mẹ, cháu hư tại bà". *Mẹ - bà:* nên được hiểu theo nghĩa bóng, tức là ***người trực tiếp giáo dưỡng***, xin đừng hiểu theo nghĩa đen, mếch lòng lắm!

Trẻ hay bị la mắng đòn roi vô tội vạ, sẽ bắt chước rất nhanh những hành vi bạo lực. Nhưng nguy hiểm hơn là bé sẽ trải nghiệm được loại ý thức đen tối: mạnh ăn hiếp yếu, bạo lực sẽ giải quyết được vấn đề, trên đời này yêu thương là giả dối vì ba mẹ suốt ngày nói "thương con nhất" nhưng có thể đánh không nương tay bất cứ lúc nào mà không cần nghe lý giải v.v... Đó là môi trường lý tưởng để biến con thành một kẻ lấy bạo lực làm lẽ sống. Khá nhiều bé, ở nhà thì bị ba mẹ gây sức ép "phải được thế này phải được thế

kia", hoặc miệt thị "Học như thế thì có nước đi hốt rác mà ăn"... Đến trường thì bị bắt học thêm dù bé học không tồi, bị giáo viên hạ nhục, trù dập đủ kiểu...

Khi nhân cách của trẻ bị những người trực tiếp Giáo và Dưỡng bức tử như thế, trẻ trải nghiệm những gì?

Trẻ bắt chước được cách gây áp lực với người khác, "ngấm" được cảm xúc bị áp bức, bị hạ nhục, bị lừa dối. Trẻ sẽ "tư duy": "Không thương tôi thì tôi sẽ tìm người khác biết thương tôi", "Nhiệm vụ cô tới lớp là để dạy tôi, đâu phải để đánh phạt tôi? Cô làm sai nhiệm vụ, thì tôi cũng không làm nhiệm vụ HỌC đâu". Và ***người khác*** mà trẻ tìm tới đương nhiên là những đối tượng có cùng một loại ý thức "bạo lực chính là giải pháp".

Còn một ngộ nhận cực kỳ nguy hiểm vẫn đang tồn tại khá sâu đậm trong xã hội ta, đó là ***thương cho roi cho vọt***: chữ ROI nên được hiểu theo nghĩa rộng là sự nghiêm khắc uốn nắn, không được nuông chiều trẻ. Còn nếu áp dụng chữ ROI theo nghĩa hẹp: lấy roi quất vào người trẻ đến bầm tím, bêu riếu, vùi dập con...thì hậu quả nhãn tiền: tình trạng bạo lực học đường ngày càng tăng là minh chứng đau lòng.

Lại có khá nhiều phụ huynh than rằng: "Tôi dạy các con như nhau, sao anh chị nó thì ngoan thế, mà nó thì lại chẳng ra làm sao, không phải ***Trời sinh tính*** là gì?": mỗi đứa trẻ là một cá thể độc lập, không bé nào giống bé nào, nên cần những cách dạy dỗ riêng. Muốn đàn con cùng ngoan, thì cha mẹ phải có cả... "bộ sưu tập" nhiều cách giáo dục, và biết ứng dụng từng kiểu giáo dục phù hợp với mỗi đứa con. Không thể dạy tất cả các con chung một kiểu, rồi mong chờ tất cả đều ứng xử giống hệt như nhau!

Ví dụ: khi dắt con qua đường, với bé A thì chỉ cần nói "Con ơi, nắm tay mẹ nhé, xe đông nguy hiểm lắm" là được. Còn với bé B lại phải bảo "Giá mà con nắm tay dắt hộ mẹ qua đường thì mẹ cám ơn con nhiều lắm".

Trở lại với câu ***Nhân chi sơ - tính bản thiện,*** ông Trời rất nhân hậu: tặng cho chúng ta những đứa con ngoan từ thuở lọt lòng. Nhưng đứa trẻ ấy có ngoan đến cuối đời hay không, nhân cách của con trở thành vàng hay thành rác, điều đó lại đến từ quá trình lao động dũng cảm và bền bỉ của mỗi phụ huynh. Xin đừng gây ra thảm cảnh ***Con hư tại mẹ, cháu hư tại bà***, xong lại trắng trợn đổ thừa là "trời sinh tính", oan ức cho ông Trời lắm đó!

Cuộc trò chuyện thứ ba

Con ít chia sẻ với cha mẹ, vì sao?

Thực tế hiện nay cho thấy trong các gia đình, con cái dường như ít chia sẻ với cha mẹ hơn. Đâu là những nguyên nhân chính?

Ở xã hội ta, không phải bây giờ con cái mới ít chia sẻ với cha mẹ, điều này xảy ra đã từ bao thế hệ rồi. Nhưng cha mẹ ngày xưa "mặc định" trong đầu rằng mình là người nói, còn con chỉ được phép nghe, nên đứa con nào không "xéo xắt trả treo, không lý sự" mới là... con ngoan! Khi cần biết điều gì, họ chỉ cần... tra gạn là xong, tra gạn không được thì trừng phạt thẳng tay. Cứ thử hỏi những thế hệ gần nhất, "tân thời" nhất là 4x, 5x, 6x mà xem: có mấy ai nhớ nổi mình đã tâm tình với cha mẹ như thế nào, vì có đâu mà nhớ! Những ai có diễm phúc này là những trường

hợp... cá biệt, nói gì đến những thế hệ trước nữa!

Đơn giản, cha mẹ ngày xưa hầu như không có nhu cầu lắng nghe con nên không cảm thấy thiếu. Nhưng, cuộc sống luôn thay đổi, nên ngày nay cha mẹ đã bắt đầu ý thức được rằng phải tôn trọng thấu hiểu con. Nhu cầu muốn được nghe con chia sẻ tăng lên, mà con thì "câm như hến", nhưng lại không thể tra gạn hay trừng phạt như xưa được nữa, tâm tư của con như một "vùng cấm bay", không cách gì tiếp cận được, khiến cha mẹ thấy bức xúc.

Có vô số nguyên nhân, nhưng nguyên nhân chính thường là:

- Con không được tôn trọng: khi làm gì hiếm khi bàn bạc với con. Xin nhấn mạnh việc bàn bạc với con cần được thực hiện từ khi bé ba tuổi! Qui trình dẫn dắt con thường mang tính áp đặt. Ví dụ: "Không được nghịch nhé, không được phá đồ của mẹ của ba, không . . không. . và không" mà chẳng hề giải thích, trẻ không thể biết vì sao cha mẹ "đụng" vào được, còn mình thì không.

Khi không được tôn trọng, bé sẽ không biết tôn trọng người khác.

Một qui trình rất tai hại nảy sinh ra trong ý thức của bé: bị thiếu tôn trọng à không tôn

trọng người khác à bị "đàn áp" à sợ hãi sinh ra mầm mống hận thù. Biết bao câu chuyện trong đời sống về những đứa con hận thù cha mẹ, mà cha mẹ chúng không hình dung nổi nỗi thù hận ấy bắt nguồn từ đâu.

- Cha mẹ đối xử với con thiếu bình đẳng: toàn huấn thị và chỉ thị. Cái câu nghe thật mát dạ "con ơi, chuyện này con nghĩ sao?" dường như chỉ có trong...băng đĩa! Còn nhỏ thì thường bị ngồi ăn riêng vì "nó hay nghịch mâm cơm, người lớn ăn không yên với nó", bé vừa ăn vừa ngó... chú Cún trong nhà, vừa tủi thân.

Lớn hơn một chút, có chuyện gì là người lớn cứ xì xà xì xầm với nhau thật bí ẩn, bé không thể biết được "chiến tranh lạnh" hay "chiến tranh hạt nhân" sẽ xảy ra lúc nào, sợ không thể tả! Khi sợ thì phải giải tỏa: nghe lén, theo bạn đi chơi hoặc tán gẫu để tạm quên nỗi bất an.

Và khi tán gẫu với bạn, con nhận ra một điều vô cùng hấp dẫn: ban nói với mình mọi thứ chuyện trên đời, bạn tôn trọng mình và mọi thành viên trong nhóm bạn đều bình đẳng, chẳng ai hơn ai, quá hấp dẫn! Mầm mống "câm như hến" với cha mẹ đã bén rễ từ đây, từ lúc con bốn, năm tuổi!

- Cách nói chuyện của cha me rất chi là kẻ cả, lên mặt dạy đời: "Con nói thế là sai rồi. Sao lại thế? Không có cái đầu hả con? Ai cho phép con tự tiện thế hả? Thằng ấy tốt lành gì, bố không đồng ý con chơi với nó nữa nghe chưa?" v.v..

- Cha mẹ không biết giữ bí mật cho con: có lỗi lầm gì, có chuyện gì ngây ngô thì chỉ vài tiếng sau thôi là "cả thế giới" biết hết và thi nhau châm chọc khích bác bé. ***Đây là điều tệ hại không tưởng tượng được***, có những bé quá nhạy cảm đã tự tử do bị trêu chọc khích bác vì những chuyên chẳng đáng gì! Người lớn chỉ nghĩ đơn giản rằng: nói cho nó mắc cỡ để không tái phạm. Nhưng ở đia vị của bé, hành vi đó là sự bêu xấu, sỉ nhục. Người phương Tây có câu "Hãy xỏ chân vào đôi giày của con": hãy đặt mình ở địa vị của con để hiểu con đang nghĩ gì và cảm thấy thế nào.

Thông tin đa chiều và phong phú trên mạng là một thuận lợi cho cả cha mẹ lẫn con cái, nhưng mặt trái của nó là làm giảm nhu cầu hoc hỏi từ con đối với cha mẹ. Tuy nhiên, mang là một. . .chợ trời! Thông tin trên mạng gồm đủ cả "thượng vàng" lẫn "hạ cám", chứ chưa được chắt lọc kỹ càng, chưa được đinh hướng rõ rệt. Vai trò của cha mẹ là giúp con chắt lọc, chọn lựa thông tin hữu ích, biết loại bỏ những thông tin rác.

Và, dù con có đủ khả năng tự tiếp cận với cả "rừng" thông tin đi nữa, thì đó cũng vẫn là những thông tin vô cảm! Sẽ hạnh phúc biết bao nếu con nhận được những điều mình cần biết từ cha mẹ, với cách trao truyền đầy yêu thương, sự quan tâm ân cần chính là điều mà con khao khát.

- Trong không ít gia đình ngày nay, một số bậc cha mẹ vẫn còn tồn tại suy nghĩ: chỉ bảo sớm cho con chính là "vẽ đường cho hươu chạy", con sẽ "bỏ ta đứng bên đời kia": Ấu trĩ thay cho những phu huynh nào vẫn suy nghĩ như thế; và cũng bạc phước thay cho những đứa con nào có cha mẹ còn tồn tại kiểu suy nghĩ ấy! Tác giả của quyển tự truyện đầy ray rứt ***Thành Phố Không Lạc Loài*** - một nam thanh niên chọn lối sống đồng tính, đã trả lời phỏng vấn trên VTV2 rằng: "khi tôi bị thầy giáo lạm dụng tình dục ở tuổi 13, tôi đã rất cần sự giúp đỡ của gia đình, nhưng vì là con trai nên chẳng ai quan tâm cả. Tôi không biết nếu mình được trợ giúp kịp thời thì cuộc đời tôi có rẽ sang lối này hay không"!

Chia sẻ - tâm tình là một hành vi. Muốn hành vi bền vững thì cần tuân thủ qui trình:

Xây dựng → Lặp đi lặp lại → Thói quen → Nhu cầu.

Khi đạt tới công đoạn "chia sẻ với cha mẹ là nhu cầu" thì bạn có thể yên tâm về con được rồi.

Hậu quả của việc cha mẹ ít chia sẻ với con là gì?

Đây là câu hỏi ngược! Vì cha mẹ thì luôn muốn chia sẻ với con, chỉ có điều họ không biết phải làm sao để con "dỡ bỏ cấm vận" với họ. Câu hỏi đúng phải là "Hậu quả của việc con ít chia sẻ với cha mẹ là gì?"

Câu trả lời là: "Thấy ghê lắm"!

Sự gắn bó trong gia đình sẽ vô cùng lỏng lẻo, mang tính "biểu diễn" là chính, tình yêu của con đối với cha mẹ giảm dần theo thời gian, vì trong mắt con, cha mẹ là những "kẻ đàn áp kìm kẹp dân ta"!

Từ nguyên nhân trên, việc trao truyền kỹ năng sống cho con trở nên một nhiệm vụ khá là bất khả thi. Mà khi thiếu kỹ năng sống là con đã lâm vào thế kẹt!

Khi cha mẹ không thể cung cấp cho con đầy đủ kỹ năng sống, không bắt kịp với nhu cầu phát triển của con, thì con sẽ cảm thấy cô đơn, dẫn đến dễ kết bạn thiếu chọn lọc. Khi gặp những khó khăn trong sinh hoạt, học tập hoặc trong những mối tương quan xã hội, con sẽ có những cách giải quyết non nớt, dại dột, hồ đồ.

Ví dụ: Có bé năm tuổi ngày nào cũng đem theo rất nhiều bánh trái kẹo sữa đi học. Mẹ hỏi, bé bảo "Đem theo chia cho bạn cùng ăn". Hồi đầu mẹ rất phấn khởi vì ngỡ con mình... thảo ăn! Sau mới té ra là con đem chỉ để "cống nạp" cho một "đại bàng con", nếu không sẽ bị bắt nạt. Mẹ hỏi tôi "làm thế nào để chấm dứt tình trạng đó?". Lời đáp: về mặt hành chính thì quá dễ - chỉ trong vòng năm phút, nhà trường có thể chấm dứt ngay tình trạng bắt nạt nọ.

Nhưng vấn đề cực kỳ nghiêm trọng tiềm ẩn phía sau hiện tượng đó là: tại sao bé chỉ mới có năm tuổi đầu, mà khi đi học bị bạn bắt nạt, lại không dám hé răng kể với mẹ? Bé đã chọn giải pháp ***nói dối*** thay vì ***trình bày*** cho người lớn biết: đây là triệu chứng rất rõ ràng của việc bé mất lòng tin vào gia đình.

Vậy câu hỏi kế tiếp là: gia đình đã đối xử với bé thế nào để lòng tin trong bé không còn nữa? Thử hỏi, nếu bé gặp rắc rối lớn hơn thì bé sẽ phải tự xoay sở ra sao?

Không ai dám nghĩ tiếp!

Khi gặp chuyện bức xúc với những thành viên trong gia đình, con dễ bỏ nhà ra đi, mà không cố gắng dàn xếp vì kỹ năng dàn xếp kém,

thậm chí con có thể tự tử khi gặp bế tắc vì không tin cậy ai đủ để tham khảo ý kiến. Chuyện ba cháu gái ở một trường PTCS phía Bắc rủ nhau tự tử năm 2011 mà không có nguyên nhân cụ thể nào, là một minh chứng: phải có nguyên nhân chứ! Nguyên nhân sâu xa là: ở tuổi dậy thì, khi tâm lý đang ở trong trạng thái mất cân đối nghiêm trọng - "bệnh" đương nhiên của lứa tuổi này - thì các cháu lại không nhận được bất kỳ sự nâng đỡ tinh thần đúng mức nào. Cha mẹ cứ tưởng cho ăn cho học áo quần đầy đủ là xong, đòi gì nữa! Con nằm xuống mộ rồi mà họ vẫn không hiểu vì sao!

Con người không thể sống mà không có mục tiêu rõ ràng. Mục tiêu này cần được cha mẹ định hướng và phải là mục tiêu chính đáng, phù hợp với bản thân con. Nói dễ hiểu, chứng ***suy dinh dưỡng tinh thần*** cũng có thể gián tiếp giết chết con trẻ!

Thiếu kỹ năng sống còn dẫn đến những hiện tượng quái gở khác như thích quan hệ đồng tính, si mê thần tượng là nghệ sĩ, người nổi tiếng hoặc thậm chí cả những tên giết người man rợ. Hiện tượng tên cướp của sát nhân tàn bạo Lê Văn Luyện lại có một lực lượng fan nữ đáng kể trong ngày ra tòa làm chúng ta phải giật mình,

và dứt khoát phải đặt ra câu hỏi "Những quái thai tinh thần ấy nảy nòi ra từ đâu?": Xin thưa, nó nảy nòi ra từ cái gốc tưởng chừng vô hại: con không thể chia sẻ với cha mẹ của mình từ thuở bé! Không chia sẻ thì làm sao con biết được đâu là giá trị thật và đâu là giá trị ảo. Mà cái ảo thì lúc nào cũng lung linh lóng lánh, vậy là con cứ việc lấy đó làm mục tiêu của đời mình.

Đứng trước thực tế ấy, cha mẹ cần làm gì để con cái chia sẻ với mình cởi mở và thân mật hơn?

Phải có kiến thức về NHỮNG KỸ NĂNG CƠ BẢN của phụ huynh.

Bên cạnh đó, có vài điều thật đơn giản, dễ làm:

- Ôm ấp âu yếm con - cả gái lẫn trai từ nhỏ cho tới... ngày cuối cùng của cuộc đời bạn! Chúng ta cũng ôm ấp âu yếm, nhưng tới tuổi vào lớp một là các bé trai bị "cắt tiêu chuẩn"!? Lên tới hết cấp một thì bé gái cũng bị "ra rìa" luôn! Thiệt là hụt hẫng. Phụ huynh biện hộ là "sợ con yếu đuối, thiếu dũng cảm": nếu nói vậy thì đàn ông ở các nước Âu Mỹ chắc chắn sẽ toàn những người yếu đuối thiếu dũng cảm? Vì ôm ấp âu yếm con tới lớn là tập quán của các dân tộc Âu Mỹ! Xin khẳng định: tập quán này cực kỳ tốt, và chúng ta nên học hỏi.

- Nói năng với con như...với đối tác: cách nói nào ta không bao giờ dám nói với đối tác thì cũng đừng bao giờ nói với con kiểu đó.

- Biết lắng nghe: khi con kể lại chuyện gì, hãy nghe vô tư, đừng phán xét, qui kết vội vàng theo kiểu: "thế à, sao con nhỏ đó lại kinh thế hả con?" hoặc "hai đứa đó cãi nhau à, con nhà ai mà hư đốn thế?" v.v...

- Những việc có liên quan đến con thì hãy luôn cùng con bàn bạc để tìm giải pháp và thực hiện điều này từ khi con được...ba tuổi!

- Khi con phạm lỗi, hãy đợi cơn giận trong lòng lắng xuống rồi hãy cùng con phân tích vấn đề, thống nhất về hình phạt và biện pháp khắc phục hậu quả. Ví dụ: con nghịch bàn ủi làm cháy áo. Sẽ bảo con rằng "Mẹ biết con không cố ý làm cháy áo, nhưng con nghịch bàn ủi là không vâng lời mẹ. Áo cháy sẽ không có để mặc. Ta sẽ phải mua áo khác, nên trong hai, ba tuần tới con sẽ không được mua đồ chơi, để dành tiền mua lại chiếc áo mới". Chớ dại dột phát ngôn theo kiểu "Quỉ sứ nhà trời. Nói rồi không bao giờ chịu nghe, lì lợm quá thể!".

Ngạn ngữ Nga có câu: "Khi ta gọi ai đó là ***Heo*** 99 lần, thì lần thứ 100 người đó sẽ ăn cám". Khi

bạn gọi con là "đồ lì lợm, quỉ sứ", thì chắc chắn bạn sẽ có một con quỉ sứ lì lợm trong nhà. Đó là qui luật vận hành "***đồng thanh tương ứng, đồng khí tương cầu***" của vũ trụ!

- Khi con nhất định không giải quyết sự việc nào đó theo ý muốn của cha mẹ - thường ở lứa tuổi lớn - hãy can đảm chấp nhận rằng: con cần nếm đủ những hậu quả đau thương thì mới học được bài học ấy. Thói thường, khi rơi vào cảnh này, phụ huynh hay đe dọa khủng bố để con vâng lời, để "nó" không phải nhận chịu kết cuộc không hay. Nhưng, xin hãy xem những hậu quả đau thương như những món "học phí cao" mà con phải trả để học thuộc những bài học sâu sắc. Đừng bao giờ đem tình yêu thương ra làm điều kiện để mặc cả với con: "Con ngoan thì mẹ mới thương, con không nghe lời là mẹ ghét"!

Vài chuyện nhỏ vậy thôi, nhưng kết quả lại khá bất ngờ!

Dinh dưỡng vô hình

Câu chuyện thật vừa xảy ra ở Anh, có bà mẹ trở dạ sinh đôi: bé gái thì khỏe mạnh, nhưng bé trai chỉ nặng hơn 1kg thì không thấy phản xạ. Bác sĩ thông báo: "Tình trạng gần như không hy vọng, chắc chỉ chút nữa thôi bé sẽ qua đời". Bà mẹ bèn yêu cầu bác sĩ cho phép chị được ôm con lần cuối.

Áp bé vào ngực mình, chị đã vỗ về và thủ thỉ với con rằng: "con ơi, bố mẹ đã đặt tên cho con rồi. Con có chị gái sinh đôi nữa. Khi sắp có con, bố mẹ có thật nhiều điều muốn làm cho con. Thật nhiều nơi muốn đưa con đến. Bố mẹ mong con sẽ nên người...". Khi còn cảm nhận được hơi ấm của con là chị vẫn tiếp tục thì thầm với con, cứ thế!

Thật tình, nếu bé không thể sống, thì chị

chỉ muốn giúp bé có một kết thúc êm dịu nhẹ nhàng nhất mà một bà mẹ có thể cho con mình. Vậy mà hai tiếng đồng hồ sau, con trai chị từ từ mở mắt và bắt đầu khóc, bắt đầu có những phản xạ sống. Các bác sĩ tròn xoe mắt, chồng chị cũng bàng hoàng. Còn niềm hạnh phúc của chị chắc khó ai tả nổi. Bức ảnh cả gia đình chị được báo chí Anh đăng tải khi cậu bé tròn một tháng tuổi, thật hạnh phúc!

Gần mười năm nay, tại Việt Nam đã triển khai chương trình Kangaroo cho trẻ sinh non: mẹ sẽ dùng túi địu áp chặt bé vào ngực mình suốt ngày. Nhờ chương trình này, tỉ lệ tử vong ở trẻ sinh non đã giảm đáng kinh ngạc. Về mặt vật lý - y học, các bác sĩ giải thích rằng: hơi ấm từ mẹ truyền sang sẽ giữ cho thân nhiệt bé ổn định hơn, cơ may sống sót nhờ đó tăng lên.

Đó chỉ là điều ta thấy được - đo được, chứ không phải là tất cả. Và quan trọng, đó không phải là lý do chính yếu! Bởi nếu chỉ cần duy trì thân nhiệt ổn định cho bé, thì những máy móc hiện đại dư sức làm, cần gì mẹ bé phải địu bé áp vào ngực trần của mình 24h như thế?

Có giai đoạn người ta đã thử dùng với máy móc nhưng không thành công như mong đợi, nên cuối cùng khoa học lại phải "cầu viện" đến

tạo vật kỳ diệu nhất mà tạo hóa dành riêng cho bé: mẹ bé! Phép màu của liệu pháp Kangaroo chính là **yêu thương**: khi mẹ địu bé, ngoài hơi ấm, bé còn nghe hơi thở của mẹ, tiếng tim mẹ đập lúc thì băn khoăn, lúc lại lo âu, như lời động viên thôi thúc bé rằng: "Con ơi, mẹ biết con của mẹ dũng cảm không ai bằng, hãy cố hết sức để sống con nhé"! Kèm theo đó, quan trọng vô cùng, suốt ngày bé được nghe những lời thật dịu dàng từ mẹ: "Bé của mẹ ơi, mẹ yêu con nhất trên đời. Mẹ đang xoa chân xoa tay cho cục cưng nè, đồng chí đói chưa? Măm măm nhé? Ba đang chờ nghe con nói chuyện kìa. Nãy giờ bạn ngủ có ngon không? Ui cha, ai tè ướt áo tui rồi?"... Trời ơi, toàn những liều linh dược, bé sống là phải!

Từ lâu rồi, chúng ta đã biết quá rõ: một trẻ có đủ cha mẹ, được sống trong gia đình hạnh phúc, được nuôi dạy hợp lý, thì phát triển về tâm lý và sức khỏe thể chất tốt hơn rất nhiều so với một trẻ mồ côi có cùng thể trạng.

Dẫu rằng ở các cô nhi viện, trẻ vẫn được ăn no mặc ấm, vẫn được nuôi dạy hợp lý và vẫn được các cô bảo mẫu quan tâm chăm sóc. Vấn đề nằm gọn ở yếu tố *yêu thương*: các cô bảo mẫu

vẫn thương, nhưng vì đông quá nên không thể cho mỗi bé đủ "hàm lượng" âu yếm yêu thương mà bé cần. Trong khi ở nhà thì tình yêu thương của bao nhiêu người trong gia đình dành hết cho bé, và đó là điểm duy nhất tạo nên sự khác biệt.

Dẫn chứng đa chiều như vậy chỉ để làm sáng tỏ một điều hiển nhiên là đối với trẻ nhỏ - từ 0 tuổi đến sáu tuổi - dinh dưỡng hoàn chỉnh sẽ phải gồm đủ hai phần: thực phẩm phù hợp - đóng vai trò quan trọng 50% - và yêu thương, đóng vai trò quan trọng 50% còn lại.

Nhưng quan niệm ấu trĩ đến khó ngờ của khá nhiều phụ huynh là "Bé còn nhỏ quá, biết gì mà nói. Có nói chuyện bé cũng đâu có hiểu gì". Những dẫn chứng trên đã chứng minh rằng thực tế là hoàn toàn ngược lại.

Đối với tất cả chúng ta, đặc biệt là đối với con trẻ - từ sơ sinh đến tuổi thành niên - YÊU THƯƠNG cũng là một nguồn dinh dưỡng quan trọng, nó vô hình, nhưng không thể thiếu.

Nếu thiếu *yêu thương*, thì trẻ ấu nhi sẽ chịu những ảnh hưởng trực tiếp về mặt sinh học: chức năng cơ thể kém hơn, dễ mắc bệnh hơn, tính tình cáu bẳn hơn. Ở lứa từ sáu tuổi trở lên, trẻ sẽ

phát sinh thêm những rắc rối nặng nề về tâm lý: dễ tủi thân, hay giận hờn ganh tị, hay buồn, hay sợ hãi, dễ tự ti, nhút nhát, có những bé luôn cảm thấy mình thiếu thốn nhưng không nói được mình đang thiếu cái gì... Dẫn đến những rắc rối về hành vi như: hay giấu diếm, cáu gắt, muốn bỏ nhà đi, "quậy" để gây chú ý, nói dối, có hành vi bạo hành với bạn bè, trộm cắp, kém tự tin, thậm chí muốn tự tử.

Phụ huynh hay than phiền "Tôi quá bận không có thời gian nói chuyện với con": Không thể tin được là bạn không có hai mươi phút buổi sáng để lo cho con. Và cũng không thể tin được là buổi tối bạn không có được bốn mươi phút với con: đó là những lúc bạn có thể nói chuyện và ôm ấp bé!

Nhưng! Trong một tiếng đồng hồ ấy, bạn sẽ nói gì và nói thế nào, đó mới là chìa khóa quan trọng nhất: *số lượng thời gian không nhiều thì chất lượng thời gian phải đủ - chất lượng luôn quan trọng hơn!* Nếu khoảng thời gian ấy thật sự có chất lượng, thì một giờ/một ngày là tạm chấp nhận được, cuối tuần cố gắng tăng lên hơn nữa.

Với trẻ trên sáu tuổi, đừng nghĩ luôn "kè" bên con để "giáo huấn" là tối ưu. Trẻ ở tuổi này, khả năng tư duy đã tương đối hoàn chỉnh, nên khi

bạn nói với bé điều gì mà không chừa cho bé thời gian để "tiêu hóa", thì chắc chắn đến một lúc bé sẽ bị "sình bụng kiến thức"! Vả lại, chúng ta đang sống trong thời đại của viễn thông, cách xa nhau nửa vòng trái đất vẫn có thể nói chuyện với nhau được thoải mái, nên không có lý gì chỉ cách xa con có vài cây số lại bảo là không nói chuyện được thì vớ vẩn quá!

Sau sáu tuổi, nếu ít thời gian, bạn có thể giao tiếp với con từ xa bằng những phương tiện rất phong phú: điện thoại, tin nhắn, email, chat... Như vậy, lý do "tôi quá bận..." chỉ là sự đổ thừa! Lý do ấy hoàn toàn không có cơ sở chính đáng!

Con và "những niềm riêng..."

"Có những niềm riêng lòng không muốn nhớ", một nữ nhạc sĩ đã viết những câu đầy u ẩn như thế. Để rồi đi đến chỗ "có những niềm riêng lòng luôn giấu kín".

Trong cuộc sống, hiếm gia đình nào lại không có những bí mật. Và đã là những "niềm riêng lòng không muốn nhớ", thì thường rất hiếm khi đó là chuyện đường đường chính chính! Nhưng sống trong nhà mà ôm theo những điều "lòng luôn giấu kín" thì chẳng khác nào ôm... bom nổ chậm! Ta có ôm nổi "trái bom" bí mật đến cuối đời không? Phải làm gì để giảm "thương vong" cho con nếu "bom nổ" bất ngờ? Có cách nào "tháo ngòi" quả bom nổ chậm đó để con được an toàn không?... Cả một chuỗi dài những câu hỏi đầy ưu tư khiến rất nhiều phụ huynh phải bạc tóc.

Trong mối tương quan của một gia đình, bí mật thường có hai loại chính: bí mật cá nhân và bí mật có liên quan.

Bí mật cá nhân là những góc khuất trong quá khứ của riêng cha hoặc riêng mẹ. Những điều này ít người biết, và nó chẳng mấy ảnh hưởng gì đến ai, miễn là cá nhân đó sống thật tốt với gia đình hiện tại.

Loại thứ hai là bí mật có liên quan, ví dụ như: cha mẹ làm ăn thất bại, cha ngoại tình, cha hoặc mẹ mắc bệnh nan y vv... nghĩa là những điều có ảnh hưởng trực tiếp đến những thành viên còn lại trong gia đình, cụ thể là con cái.

Với loại bí mật đầu tiên, tốt nhất là "sống để bụng chết mang theo", vì có nói ra cũng chẳng giải quyết được gì, trừ khi cần nói ra để làm bài học kinh nghiệm cho con. Trăn trở nhất là loại bí mật thứ hai. Thông thường phụ huynh chọn con đường ***giấu bí mật*** với lý do "để cho con được sống trong vui vẻ hồn nhiên càng lâu càng tốt".

Giải quyết như thế có ổn không?

Gia đình là một tổ chức như mọi tổ chức khác, dù ở mức là đơn vị nhỏ. Tưởng tượng xem, nếu trong một tổ chức mà mọi thông tin - hoặc ít nhất là những thông tin không vui - cứ bị giấu

nhẹm thì sẽ ra sao? Những con người trong tổ chức ấy sẽ xử lý mọi việc thế nào khi không có đầy đủ thông tin cần thiết? *Yêu Thương Vô Điều Kiện* là một trong những tính chất cực kỳ quan trọng làm cho gia đình đặc biệt hơn bất kỳ tổ chức nào khác. Nếu tính chất ấy bị phai nhạt đi thì sự thiêng liêng rất đặc biệt của đơn vị gia đình cũng sẽ bị phai nhạt theo, khi ấy trẻ sẽ cảm thấy "nhà ta có gì hay ho hơn những chỗ khác đâu!"

Yêu thương vô điều kiện = yêu mến + tôn trọng + tin tưởng.

Khi bạn yêu thương ai, tôn trọng ai, tin tưởng ai, bạn có muốn giấu người ấy điều gì không, dẫu đó là điều không vui? Chỉ có điều, khi cắt nghĩa với con, cần có cách diễn đạt phù hợp để trẻ cảm nhận đầy đủ điều bạn muốn tâm sự.

Ví dụ: Một người mẹ có ba đứa con, nhưng bé út hai tuổi bị bại não nặng. Cô đã cắt nghĩa với hai đứa con ở độ tuổi nhi đồng của mình rằng: "Tụi con ơi, nhà mình có năm người, như bàn tay có năm ngón. Thiếu đi một ngón thì sẽ thành bàn tay cụt, sẽ khủng khiếp lắm. Vậy khi có ngón nào bị thương, mình sẽ chữa vết thương cho ngón ấy chứ không cắt bỏ. Nhà mình có em

bị bệnh, giống như một ngón tay hơi bị thương một tí thôi, bây giờ cả nhà mình sẽ cùng nhau chữa bệnh cho em để có năm ngón tay lành lặn và để bàn tay không bị cụt, tụi con sẽ giúp ba mẹ nhé".

Ở độ tuổi nào thì có thể "bật mí" cùng con những bí mật?

Độ tuổi sẽ chẳng bao giờ là chướng ngại nếu cha mẹ thật sự LÀM BẠN VỚI CON ngay từ lúc con chào đời. Đừng bao giờ đánh giá thấp khả năng trí tuệ của con: BÉ THÔNG MINH và NHẠY CẢM HƠN BẠN TƯỞNG rất nhiều. Ví dụ: Có một bé hôm đó đến lớp mẫu giáo với gương mặt rầu rĩ. Khi cô giáo hỏi, bé trả lời "Hôm qua ba mẹ con cãi nhau nên tối ba không về nhà, bà ngoại con khóc"!

Nếu e ngại rằng bé còn ngây thơ, hay "nói lung tung", sẽ "vạch áo cho... hàng xóm xem lưng", thì bạn có thể "họp" với bé và phổ biến rằng: "Những chuyện gì là của riêng gia đình mình thì chỉ bàn bạc với những người trong gia đình thôi con nhé". Và hãy chỉ "tận mặt" cho bé biết "những người trong gia đình" là ai.

Còn nếu phụ huynh vẫn quyết tâm "ôm bom nổ chậm" thì sao? Thì nguy cơ "nổ banh xác" là rất cao: một ngày nào đó, con trẻ phát hiện được

một bí mật lớn mà cha mẹ đã giấu, tất nhiên trẻ sẽ phản ứng.

Những phản ứng này sẽ có rất nhiều hình thức biểu hiện khác nhau, nhưng qui về vài xu hướng chính là: hoặc bé dễ bị trầm cảm từ nhẹ tới nặng, hoặc bị sốc vì cảm thấy mất niềm tin, đâm ra bất cần đời nên quậy tới bến. Nếu cha mẹ thiếu kỹ năng xử lý ở thời điểm này thì hậu quả khá đau lòng, và thường kéo dài cho đến khi bé gặp được người biết cách xử lý. Bằng không, sự việc có thể sẽ ám ảnh bé thật lâu, đôi khi là suốt đời nếu không được trợ giúp đúng. Rất hiếm khi bé tự học được cách "dưỡng thương" và cách thông cảm với những nỗi đau mà người lớn cũng đang phải gánh chịu. Hơn nữa, khi gặp hoàn cảnh này, phụ huynh cũng sốc không thua gì bé, từ đó dẫn đến những cách giải quyết theo kiểu vá víu, thiếu hợp lý vì đôi bên đều cùng hoảng sợ.

Vậy nếu ai đó lỡ lâm vào tình huống này, thì cách tốt nhất là hãy nhờ tới sự giúp đỡ của các chuyên gia tâm lý, cùng hợp tác với họ để tự giúp mình và giúp con vượt qua cơn khủng hoảng tinh thần.

Bí mật của con

Ấm ức, tức tối, cảm thấy bị "thất sủng"... là "cung trầm" của khá nhiều phụ huynh khi nhận thấy con có những điều gì đó muốn giấu mình. Vì đâu nên nỗi?

Người lớn có những niềm riêng không biết tỏ cùng ai, thì con trẻ cũng có rất nhiều bí mật. Những bí mật đó sẽ có hai dạng: ảo và thật.

- *Bí mật ảo* là những điều nho nhỏ mà trẻ giấu để làm ra vẻ quan trọng, để được mọi người săn đón, hỏi han. Trẻ rất thích có được cảm giác "ta là VIP" nên hay tạo ra những bí mật ảo để thu hút sự quan tâm. Bí mật loại này dễ nhận dạng lắm: nhìn mặt con "gian ơi là gian"! "Nó" thì thà thì thụt, có khi tủm tỉm cười, có khi lại "làm mặt lạnh", nhưng không có nét căng thẳng lo âu. Bởi vì con nghĩ rằng những điều chưa nói ấy chẳng

có gì ghê gớm, khiến cho cha mẹ hồi hộp được mới "oai"! Loại bí mật này thường vô hại.

Tuy nhiên, nguy cơ nằm ở chỗ: có những sự việc rất nhỏ nhưng thật hiểm nghèo mà con không tài nào lường trước, nên hồn nhiên tự giải quyết. Ví dụ: có người lạ tới cho bé kẹo và bảo rằng: "Thích kẹo thì mai lai ra đây chú cho nhé. Nhưng đừng nói với ba má nha, ba má không cho ra là không có kẹo ăn nữa đâu đó". Thế là bé giấu, vì nghĩ "chuyện bé tẹo mà có kẹo, thích quá, nói ba má làm chi"!

- ***Còn bí mật thật*** là những rắc rối lớn nhỏ bé gặp trong sinh hoạt đời thường và trong trường học. Trong trạng thái này, bé khá thẫn thờ, buồn, tìm cách tránh mặt mọi người, không vui chơi, ăn ngủ kém, học hành sa sút. Bé không dám nói vì nhiều nguyên nhân: nói ra sợ bị đánh, sợ ba má la "sao con khờ thế, ngu thế", sợ rằng cả "dòng họ" biết thì xấu hổ lắm, sợ ba má buồn khổ, sợ có nói thì ba má cũng không giúp được gì... Thôi thì đủ các lý do mà bé có thể suy diễn, tưởng tượng ra, để rồi cuối cùng bé quyết định cắn răng âm thầm chịu đựng một mình. Và hậu quả thì cực kỳ nguy hại: trầm cảm, tâm thần, chịu bạo hành tinh thần, kết băng nhóm để tự vệ, bỏ nhà đi, đỉnh cao là tự tử.

Như vậy, dù là bí mật dạng ảo hay dạng thật thì nguy cơ đều cao và ghê gớm như nhau. Từ đó, xuất hiện băn khoăn rất chính đáng của cha mẹ: "Làm thế nào để trẻ tin tưởng mà thổ lộ mọi bí mật?". Câu trả lời tuy không dễ nhưng thật đơn giản: HÃY HỌC NHUẦN NHUYỄN KỸ NĂNG LÀM BẠN VỚI CON ngay từ khi con mới chào đời.

Trên thực tế, rất nhiều người đã bất chấp tất cả để tìm biết cho được những bí mật mà con không muốn chia sẻ. Nên nhìn nhận vấn đề này thế nào? Tìm mọi phương cách - từ truy xét đến sử dụng các thủ thuật - để biết những điều người ta không muốn cho mình biết: đó là nghiệp vụ của... ngành cảnh sát điều tra, không phải của phụ huynh!

> Con chỉ muốn chia sẻ khi cảm thấy cha mẹ thực sự là người bạn đáng tin cậy của mình. Khi con không muốn chia sẻ nữa, nghĩa là con đã mất lòng tin nơi cha mẹ, còn mất hết hay mất một ít là tùy trường hợp cụ thể.

Có một nhà khoa học rất nổi tiếng đã nói rằng: ***"Hãy tìm ra câu hỏi đúng để trả lời, chứ đừng tìm cách trả lời đúng những câu hỏi sai"***! Ở tình huống con giấu thông tin, thì những câu hỏi:

- Ở dạng SAI là: Nó giấu chuyện gì thế? Phải làm cách nào để biết được bây giờ? Nhờ ai tìm hộ xem chuyện gì? Phải làm gì để nó sợ mà phải nói ra nhỉ?

- Ở dạng ĐÚNG là: Con sợ hãi điều gì mà không nói? Mình đã làm gì khiến con không còn dám nói như ngày nó còn bé nữa? Làm cách nào để con hết sợ? Làm cách nào để con lại tin tưởng mình? Mình sẽ bắt đầu học lại cách yêu thương con từ đâu?

Khi cảm thấy hình như con đang giấu diếm điều gì, hãy xem như đó là sự cố của cả cha mẹ và con. Khi gặp bất kỳ sự cố nào trong cuộc sống, điều đầu tiên tối quan trọng là phải BÌNH TĨNH. Mỗi sự việc cụ thể cần có những giải pháp cụ thể phù hợp, nhưng cần dựa trên vài nguyên tắc chung:

- Không sử dụng bạo lực, vì cho đi điều gì thì sẽ nhận lại điều ấy!
- Không la mắng, kể lể với nhiều người, ở chỗ đông người: đó là hành vi sỉ nhục, không phải giáo dục.
- Không đối xử với con như tội phạm, với thái độ truy sát, bằng những câu tra hỏi thiếu tôn trọng. Hãy xem đây là mâu thuẫn giữa hai đối

tác với nhau, không hề có người lớn hay trẻ nhỏ. Chỉ khi nào con thấy mình được thực sự tôn trọng, cha mẹ mới có cơ hội nghe con nói mà thôi.

- Khi con bày tỏ, dù là với thái độ hằn học hoặc lời lẽ không được êm tai, hãy cố gắng lắng nghe thật kiên nhẫn, vô tư - nghĩa là chỉ nghe thôi mà không phán xét bình luận gì cả, rồi... cất sự việc sang bên độ đôi ngày.

Có một câu phương ngôn thật hay mà ai cũng nên ghi nhớ: "Đừng hành động khi đang nóng giận, bạn có bao giờ giong buồm ra khơi khi bão tố không?" Khi bạn và con ở trong hoàn cảnh nêu trên, tức là trong tâm trí của cả đôi bên đang đầy bão tố, hãy chờ cho cơn bão trong cảm xúc của bạn yếu hẳn đã, lúc ấy sẽ họp gia đình lại và nhớ TÌM CÂU HỎI ĐÚNG để cùng nhau trả lời. Ví dụ như: Con ơi, mẹ đã làm gì cho con sợ mà con không dám nói với mẹ nữa? Tại sao hai mẹ con mình lại không thể là bạn tốt của nhau? Mẹ muốn biết để mẹ sửa được không con? Gia đình mình cần làm gì để mọi việc được tốt hơn.

Cùng con chơi những trò chơi con yêu thích - kể cả chơi game (có chọn lọc) - cũng là một "vũ khí" vô cùng lợi hại mà rất hiếm phụ huynh ý thức được: con sẽ đỡ tress, thấy cha mẹ mình

cũng có phần "chơi được", từ đó bạn sẽ dễ mở lời và bé sẽ bớt "tử thủ".

Cuộc trò chuyện thứ tư

Con giữa ngàn cạm bẫy

Trong cuộc sống hiện nay, có rất nhiều thách thức và cám dỗ mà trẻ đang phải đối mặt, đó là những cám dỗ nào?

Cuộc sống thời nào - lúc nào cũng đầy cám dỗ, những cám dỗ này nguy hiểm với tất cả mọi người chứ không riêng gì con trẻ. Đức Phật đã đặt tên cho những cám dỗ ấy là ***ma vương***, nghĩa là chúng có một quyền năng bất thiện vô cùng lớn. Mà phàm là ***bất thiện*** thì luôn có điểm đến là. . .địa ngục! Bởi vậy, các đấng minh triết xưa nay đã "vẽ bản đồ chỉ đường" cho chúng ta rất kỹ. Nửa tấm bản đồ ấy là: "đường xuống địa ngục trải bằng nhung gấm."!

Phụ huynh nào cũng luôn sợ con mình bị sa vào địa ngục. Sợ địa ngục nhưng lại... khoái nhung gấm! Vì khoái nhung gấm nên khá nhiều phụ huynh dốc sức tạo ra càng nhiều nhung gấm càng tốt; đặc biệt là từ khi đẻ con ra, và nhất là những đứa con cầu con khẩn - họ luôn dùng nhung gấm để bao lấy con, lót đường cho con; có khi đem con lên chùa tu học mà còn... gởi gắm trước với tăng ni! Thiệt là hết ý kiến!

Tới đây, ta thấy ngay, "cạm bẫy" dai dẳng và cũng tinh vi nhất với trẻ chính là cuộc đời nhung gấm mà cha mẹ tạo ra cho con: nó làm cho trẻ mất hết sức đề kháng với những loại "virus" cám dỗ trong cuộc đời.

Những cám dỗ trong đời, từ ngàn xưa tới nay, thường qui về ba "địa ngục" chính: VẬT CHẤT (tiền bạc, của cải) - DANH VỌNG (sự nổi tiếng, quyền lực) và TÌNH CẢM (si mê một đối tượng nào đó).

Các bậc làm cha làm mẹ thường có quan điểm "Con dù lớn vẫn là con của mẹ". Chính vì vậy, trẻ thường không thể tự trang bị cho mình những kỹ năng cần thiết để đối phó lại với những nguy cơ đang rình rập. Vậy vai trò của các bậc phụ huynh trong việc dạy dỗ con cái để đối phó với những nguy cơ này như thế nào?

Về sinh học, bộ não con người phát triển hoàn hảo ở lứa tuổi 12; nghĩa là từ 12 tuổi trở đi, con hoàn toàn có thể tư duy độc lập, con chỉ thiếu kinh nghiệm sống mà thôi. Khả năng tư duy của con người sung mãn nhất trong độ tuổi từ 15 - 35. Mặt khác, từ 35 tuổi trở đi, bộ não con người bắt đầu mất dần tế bào, đây là qui trình lão hóa tự nhiên, khả năng tư duy sẽ theo đó mà giảm dần, đến khoảng ngoài 60 tuổi là "lẩm cẩm" lắm rồi.

Quay lại với cách nghĩ "con dù lớn vẫn là con của mẹ" với ý ngầm là "phải luôn tuân lệnh mẹ", thì nghịch lý đã được lật bài ngửa rồi nhé: người có khả năng tư duy đang "tuột dốc không phanh" lại muốn điều khiển hoàn toàn người có khả năng tư duy sung mãn!?

Tạo hóa phân công vai trò chính của cha mẹ muôn loài là truyền kỹ năng và kinh nghiệm sống cho con, để con có đủ khả năng sống độc lập giống như cha mẹ.

Công việc truyền kỹ năng sống thì phải được bắt đầu từ... sơ sinh, và phải được hoàn thành cơ bản ở tuổi 12. Ai không hoàn thành vai trò này thì dễ bị tạo hóa "quở phạt" lắm: đau đớn nhìn con "sa bẫy" liên tục mà không biết gỡ cách nào. Theo nghiên cứu của Viện Tâm Linh Thế Giới thì

tám tuổi mới bắt đầu dạy kỹ năng sống cho trẻ là quá muộn! Còn yếu tố ***kinh nghiệm*** thật ra chỉ mang tính tham khảo, vì ***tương lai không bắt buộc phải luôn là bản sao của quá khứ!***

Những kỹ năng nào cần thiết để giúp trẻ ứng phó tốt với cạm bẫy trong cuộc sống?

Kỹ năng then chốt nhất - cho tất cả mọi người, là **nhận biết giá trị thật** (là những giá trị không ai có thể lấy đi của ta được), và **giá trị ảo** (là những thứ có thể bị mất bất kỳ lúc nào).

Ví dụ: một bạn gái biết nấu ăn giỏi thì trong hoàn cảnh nào bạn ấy cũng có thể nấu ăn. Và bạn ấy có thể kiếm sống lương thiện, sung túc, thậm chí được hâm mộ bởi tay nghề nấu ăn của mình, sẽ không ai có thể lấy đi được tay nghề nấu ăn của bạn, trừ khi bạn qua đời, vì đó là giá trị thật.

Trong khi đó, tiền bạc, của cải, sự nổi danh v.v. . có thể đến trong khoảnh khắc này và có thể mất ngay vào khoảnh khắc kế tiếp. Nhìn lại mà xem, chúng ta hiện giờ đâu có ai còn thực sự cuồng nhiệt hâm mộ những nghệ sĩ thời năm 20 - 30 nữa: tài năng nghệ sĩ là giá trị thật, nhưng danh tiếng là giá trị ảo nên nó không còn. Mà khổ, cái *ảo* thì lúc nào cũng chói chang nên con rất dễ lóa mắt!

Làm cách nào để có thể giúp trẻ có sức mạnh, tri thức và niềm tin để vững bước vào đời?

Cuộc đời là chiến trường, gia đình là thao trường yêu thương, con trẻ là lính... mới nhập ngũ, cha mẹ là sĩ quan huấn luyện. Ai hiểu được từng vai trò rõ ràng như thế, thì vấn đề thật hết sức đơn giản: "thao trường đổ mồ hôi, chiến trường bớt đổ máu". Nếu phụ huynh chịu khó tạo điều kiện thuận lợi cho "lính mới" đổ mồ hôi sôi nước mắt luyện kỹ năng sống ở "thao trường tại gia", thì khi ra "chiến trường" cuộc sống, cơ may được an toàn và hạnh phúc của con là rất cao.

Bởi nửa tấm "bản đồ chỉ đường" còn lại của các bậc minh triết là: "...lối lên thiên đàng lót bởi chông gai"! Chông gai đấy, nhưng là chông gai được cha mẹ sắp đặt phù hợp để huấn luyện con, nên nó sẽ hoàn toàn không hiểm ác như chông gai vô tình của cuộc đời. Và trong chúng ta, ai là người không muốn con mình được tới thiên đàng?

Cho con một cõi trời riêng

Thời gian khó, cả đại gia đình xúm xít sống chung với nhau, chật ơi là chật mà vui ơi là vui! Tất nhiên cũng có đụng chạm, giận hờn, cãi lẫy tí chút, nhưng rồi mọi "đương sự có liên quan" đều hiểu rằng nếu ai cũng cứ "hiếu chiến, chạy đua vũ trang", thì cái nhà bé tẹo sẽ thành địa ngục khổng lồ, nên thôi thì "một điều nhịn chín điều lành". Vậy là bỗng nhiên những đức tính thật quí báu tự nhiên phát sinh, tự nhiên lớn lên. Đó là những đức tính nào? Dễ thấy quá: thích nghi, dàn xếp, buông xả, hòa hiếu, yêu thương, chia sẻ, đoàn kết, trách nhiệm...

Thời nay sung sướng, nhà cửa rộng thênh thang, khiến nhiều người bỗng nhiên muốn... "rửa hận" theo kiểu "đời tôi chen chúc khổ sở rồi,

con tôi sẽ không bao giờ phải chui rúc như tôi hồi đó nữa": mỗi đứa con có phòng ngủ riêng, phòng xem TV riêng, phòng học riêng... Khi con rút vào phòng mình, quyền giám hộ của cha mẹ bị chặn lại... ngay cửa: đã là phòng riêng rồi thì đó là phòng của con, cha mẹ không có quyền kiểm soát, RIÊNG mà!?! Con vui, con buồn, con mê game online, bỏ học, kết bạn ảo trên mạng... Ôi chao, trăm thứ tê hại diễn ra trong "cõi trời riêng" ấy, cha mẹ chỉ "hân hạnh" được biết... hậu quả khi đã quá muộn màng!

Bên cạnh đó, điều tưởng chừng rất văn minh này lại là một trong những nguyên nhân quan trọng khiến con mất dần thói quen chia sẻ gắn bó với gia đình! Người Việt ta từ lâu đã có câu "xa mặt cách lòng": bố trí phòng riêng cho con là một kiểu "xa mặt". Hậu quả tất nhiên là sẽ "cách lòng" theo đúng nghĩa đen của nó! Cách bố trí này sẽ làm giảm hẳn sự tác động của nguồn năng lượng tâm trí từ cha mẹ sang các con, làm thất thoát khá nhiều cảm xúc của cả đôi bên dành cho nhau, mạch truyền thông trong gia đình sẽ lúc ON lúc OFF. Mặt khác, khi cha mẹ không biết cách tôn trọng con, trẻ sẽ vô cùng vui sướng khi có một "pháo đài cố thủ": phòng riêng!

Kinh nghiệm cho thấy: những đứa trẻ chia

nhau một phòng lớn thì tính tập thể và kỹ năng thích nghi - dàn xếp cao hơn hẳn những trẻ ở riêng phòng. Những trẻ được sống kiểu *ký túc xá tại gia* này có xu hướng chia sẻ nhiều hơn, yêu thương nhau hơn, độ ích kỷ thấp hơn, não lại năng động hơn vì trẻ phải liên tục xử lý tình huống phát sinh khi tương tác với người ở chung phòng, điều này vô tình khiến não phát triển hơn, ta hay gọi là lanh lợi hơn.

Không ít phụ huynh, sau khi "thấm đòn" từ việc "cho con một cõi riêng", đã kiên quyết "làm cách mạng" về không gian sinh hoạt của các con: xếp chúng ngủ chung trong một phòng lớn chia ra thành khu vực của từng đứa, chỉ ngăn bằng những tấm bình phong xinh xắn, trong phòng ngủ không có ti vi, vì đó là nơi để ngủ mà!

Để ti vi trong phòng ngủ và phòng ăn là một thói quen tai hại cho cả trẻ con lẫn người lớn.

Các con có phòng học chung, cũng chia ra thành từng góc học tập riêng như ở các văn phòng, phòng học sẽ không có cửa: tự học thì đâu có gây tiếng ồn nhiều và đâu phải là việc tế nhị, có cửa làm chi! TV sẽ được đặt trong phòng sinh hoạt chung của gia đình, nếu có đặt thêm TV để đáp ứng nhu cầu giải trí khác nhau của nhiều thành viên, thì có thể đặt ở những góc

khác nhau, nhưng không phải trong phòng đóng kín cửa!

Trong giáo dưỡng, rắc rối lớn và thường gặp nhất của phụ huynh là làm sao để hiểu được tâm tư - nguyện vọng - xu hướng của con. Muốn hiểu con thì mạch truyền thông gia đình phải tốt, cha mẹ phải quan sát - theo sát thái độ hành vi, phải tâm sự, phải sinh hoạt chung với con càng nhiều càng tốt. Qui trình thật quan trọng này sẽ không thể nào thực hiện được đúng mức khi con "chui tọt" vào "cõi trời riêng".

Phòng riêng chỉ trở nên vô thưởng vô phạt sau 18 tuổi: khi con sắp qua hết giai đoạn tuổi teen đầy bão tố, khi những kỹ năng cộng đồng tương đối ổn, và ý thức cộng đồng được định hình.

Tâm tư của con, nhất là trong giai đoạn từ tám đến 18 tuổi, vốn đã là một lãnh địa bất khả xâm phạm, là một thách thức khổng lồ đối với cha mẹ khi muốn thấu hiểu con cái. Nếu trên lãnh địa bất khả xâm phạm ấy, ta lại dại dột "cấp phép" cho con có một "khoảng trời riêng" nữa, thì điều con chắc chắn sẽ làm là thiết lập một "vùng cấm bay"! Và với tình trạng "vùng đất vùng trời"

đều bị con "phong tỏa" như thế, thì việc đồng hành cùng con sẽ trở thành chuyến hành trình thiên nan vạn khổ, trắc trở vô vàn. Cái "nét văn minh" ấy như một bẫy rập nham hiểm, mà chắc chắn không phụ huynh nào muốn bị lọt vào!

Vậy nên, "ăn nhiều, chứ ở có bao nhiêu": cho con một "cõi trời riêng" ở tuổi vị thành niên là điều hoàn toàn không cần thiết, lại lành ít dữ nhiều!

Lời nói gió bay!

Xin mời các bạn đến "dự" Ngày Hội Bơi (swimming gala) ở một trường phổ thông quốc tế tại TP Hồ Chí Minh.

Tất cả học sinh đều phải tham gia, và được chia làm ba nhóm: Tiên Phong, Bơi Tốt và Rất Cố Gắng. Nhóm ***Tiên phong*** và nhóm ***Bơi Tốt*** là những bé bơi cực giỏi và khá giỏi, sẽ bấm giờ tranh giải. "Vấn đề" là ở nhóm ***Rất Cố Gắng***: đây là những bạn nhỏ bơi còn rất kém, chỉ nổi trên mặt nước và di chuyển được tí chút.

Sau khi hai nhóm đầu đã thi xong, đến lượt nhóm Rất cố gắng xuống hồ cùng với một số thầy cô đã mặc sẵn đồ bơi. Không cần tả, cũng có thể hình dung được sự e dè của các bé, sau khi chứng kiến thành tích "hoành tráng" của các bạn chung lớp.

Nhưng rồi... đồng thanh... toàn thể các bạn đã đoạt giải ngồi trên bờ cùng nhau hò reo, huýt sáo, hô thật to: "các bạn ơi, cố lên, đạp chân mạnh lên, khua tay nhanh nữa, sắp đến rồi, đừng bỏ cuộc, chúng tôi chờ bạn, cố lên. ".

"Mật lệnh" của thầy cô cho toàn bộ cổ động viên là: "hò hét câu gì cũng được, nhưng phải thật tích cực"!

Ở dưới nước, thầy cô sẽ phụ đẩy cho các bé di chuyển dần đến đích và cũng liên tục động viên: "Khua tay đạp chân mạnh lên nào, cố lên, sắp đến rồi, đừng bỏ cuộc... ". Những hàng ghế rung lên theo tiếng cổ động của gần hai ngàn bạn nhỏ! Cứ mỗi lần có một bạn "lóp ngóp" leo lên bờ, thì lại nghe: "Bạn giỏi quá, tới đích rồi"!.

Không còn đẳng cấp giỏi - dở, không còn mặc cảm hơn - thua. Một ấn tượng đẹp khó có thể phai mờ trong tâm trí của bất kỳ ai tham dự.

Trong khi đó...

Một nữ diễn viên kể lại: lần nọ, trường nghệ thuật sân khấu của cô tổ chức cho các học sinh năm thứ tư đi diễn, cô bạn mới học nên chỉ được đi theo làm hậu cần. Hôm ấy, sắp đến giờ diễn thì một chị diễn viên bị ốm bất ngờ. Thấy nguy quá cô bèn xin thay vai. Màn mở, khi cô thực hiện

gần xong lớp diễn thì khán giả vỗ tay rần rần. Sáng hôm sau, thầy phụ trách nhận xét trong buổi họp toàn đoàn: "Tối qua em diễn rất đạt, từ hôm nay em sẽ đảm nhận luôn vai này, nhưng đừng vì thế mà chủ quan, đừng ngủ quên trên chiến thắng, con đường còn dài..." v v và v v... Sau buổi họp đó, cô xin rút lui, bởi: "Nghe những lời thầy nói, chả còn bụng dạ nào mà diễn nữa nên trả vai cho rồi".

Ở Mỹ, người ta đã làm khảo sát trên số lượng lớn những tù nhân. Kết quả thật bất ngờ: hơn 90% số tù nhân tham gia khảo sát - ngày nhỏ, đã từng bị cha mẹ nói thẳng vào mặt rằng: "Kiểu này, lớn lên có nước đi tù"!

Trong lĩnh vực giáo dục trẻ, ngôn từ giữ vai trò đặc biệt quan trọng: nó có thể trở thành động cơ tuyệt hảo thúc đẩy tinh thần, để con trẻ bền bỉ vươn tới thành công. Nhưng nó cũng có thể - trong khoảnh khắc thôi - tiêu diệt đi ý chí, nhân cách của một con người bé nhỏ. Vài mẩu chuyện kể trên là những minh chứng thật sinh động.

Nhiều phụ huynh lại đặt câu hỏi: "Nếu cứ khen ngợi, động viên mãi, sợ rằng con sẽ tự kiêu". Có tự kiêu hay không, chìa khóa nằm ở ***kỹ thuật khen***. Ví dụ: giá như ông thầy của cô diễn viên khen rằng: "Em đã nghiên cứu vai rất nghiêm

túc, chọn kỹ thuật thể hiện rất phù hợp, nên đạt hiệu quả sân khấu cao. Em cứ làm việc tích cực như vậy, thầy nghĩ em sẽ sớm tỏa sáng" - tức là ***khen công việc*** của trò làm, chứ không hề khen bản thân - tức bản ngã - của trò, thì cái bản ngã ***tự kiêu*** làm gì có đất nảy mầm!

Chỉ cần cha mẹ động viên để con rút kinh nghiệm từ những vấp váp, thì trẻ sẽ hiểu đó chỉ là những bài học kinh nghiệm và sẽ tiếp tục bước tới. Còn nếu bảo với con là: "Con dở quá, thua rồi, thất bại rồi" thì coi như... xong phim!

"Trẻ con không biết thất bại là gì, cho đến khi bạn tặng các bé điều đó" (Giáo sư Bác sĩ Glenn Doman - Người sáng lập Viện Nghiên Cứu Phát Triển Tiềm Năng Con Người - Hoa Kỳ)

Những lời ái ngữ với thiện tâm như những cơn gió lành, sau khi làm mát lòng người thì gió bay về phương xa chứ không ở lại. Còn những lời "có gang có thép" xưa giờ vẫn được so sánh ngang hàng với vũ khí sắc bén, nó có thể khiến người khác ngã quị vì trúng thương!

Ai đã đọc bộ tiểu thuyết cổ sử Trung Hoa *Tam Quốc Chí,* cũng đều biết nhân vật Châu Du:

trên chiến trường giữa muôn đao ngàn kiếm, Châu Du là vị tướng bách chiến bách thắng. Thế mà, để triệt hạ vị danh tướng này, Khổng Minh Gia Cát Lượng chỉ cần cho người nói khích có vài câu là Châu Du tức quá, hộc máu mà chết: Châu Du không chết vì đao kiếm, Châu Du bị giết bởi ngôn từ!

Chẳng phải tự nhiên người đời có câu răn đe "Họa từ miệng mà ra" nên hãy chịu khó "Uốn lưỡi bảy lần trước khi nói": hãy uốn lưỡi cho đủ bảy lần để đừng biến lời nói thành... hung khí hủy diệt tinh thần của bé!

Nhớ hoài về Ngày Hội Bơi, về những đứa trẻ - dù chưa giỏi lắm - nhưng đã được trui rèn bản lĩnh sống một cách hết sức nhẹ nhàng, hồn nhiên. Những câu nói thật giản đơn nhưng đầy chân thành, và quan trọng là nói ở đúng tầm mà các bé có thể tiếp thu dễ dàng: đừng bỏ cuộc, hãy cố lên, chúng tôi chờ bạn... Không khí giáo dục hoàn toàn trong lành, không hề bị ô nhiễm bởi bất cứ ***độc tố ngôn ngữ*** nào như "thất bại, thua, dở, ngu..."

Vậy đó, chứ đâu phải lúc nào lời nói cũng theo gió bay xa!

"Hội chứng" con một

Trên đường phát triển, chúng ta luôn phải chạm trán với nhiều chướng ngại vật. Có một thứ chướng ngại đã trở thành hội chứng xã hội khá nghiêm trọng, vì nó đẻ ra thêm bao hội chứng khác cũng nghiêm trọng không kém, ảnh hưởng rất xấu đến sự hình thành nhân cách của một bộ phận thanh thiếu niên - từ lâu đã được các nhà xã hội học "điểm mặt chỉ tên": Hội Chứng Con Một.

Đối tượng "nhiễm bệnh" là cả phụ huynh lẫn con trẻ trong các gia đình chỉ có một con.

Hội chứng này thực ra không mới, nó xuất hiện đã rất lâu, dưới những tên gọi mỹ miều hơn như con độc, quí tử, con cầu tự, con cậy con nhờ... "Virus" gây ra hội chứng này chính là quan niệm sống "Có con để sau này còn có người chống gậy, có người hương khói, phụng

thờ", hoặc những quan niệm tương tự vẫn đang hoành hành tệ hại ở nước ta.

Về mặt sinh học và xã hội học, mục đích sinh con đẻ cái là nhằm duy trì nòi giống, cung ứng nguồn nhân lực để xã hội duy trì và phát triển. Tạo hóa không qui định cho những đứa con nhiệm vụ "chống gậy, hương khói" ở đây! Đó chỉ là những nghi lễ do một bộ phận nhỏ dân chúng trên thế giới tự đặt ra. Nhìn sang các nước phương Tây thì thấy, dạng tư tưởng *dưỡng nhi đãi lão* không hề tồn tại. Người phương Tây không có chuyện hương khói cho cha mẹ, cũng chẳng hề cúng giỗ, chả lẽ họ đều là những người bất hiếu, quên tổ tiên cội nguồn?

Giữ quan niệm ấu trĩ như vậy, nên hầu hết những gia đình có ít con hoặc chỉ có một con, mọi kỳ vọng của cha mẹ đều đổ dồn lên vai đứa trẻ, thành cái gánh nặng trĩu. Nói hoa mỹ thì "con là người kế tục sự nghiệp, làm rạng danh tông tổ"; nhưng nói huỵch tẹc ra thì con giống như. . .phương tiện để thực hiện tiếp những ước mơ... dang dở của cha mẹ! Thấy kỳ liền! Tuy nhiên, những ý muốn này chỉ ấu trĩ, chứ chưa khó hiểu lắm. Sự khó hiểu vô bờ lại nằm ở chỗ: cách thức mà nhiều gia đình thực hiện để đạt được ý muốn. "Quái" lắm cơ!

"Triệu chứng" điển hình của Hội Chứng Con Một là: xem con hơn vàng hơn ngọc, họ sẵn sàng làm tất cả - sẵn sàng biến thành nô lệ của đứa trẻ - để "mọi khổ đau đã có cha mẹ gánh, cho con suốt đời được sống hồn nhiên"!?!

Về tâm lý, khi có hai "tình nguyện viên" làm oshin vô điều kiện cho mình, thì thông điệp mà đứa con nhận được là: "hiểu rồi, hai người này sinh ra để phục vụ tôi vô điều kiện suốt đời". Mà qui luật muôn đời lại là: ***yêu thương không bao giờ xuất hiện trong mối quan hệ giữa nô lệ (cha mẹ) và chủ nô (đứa con)***! Đến đây, trong ý thức của đứa con, CÁI TÔI ích kỷ bắt đầu lớn nhanh như thổi. Nếu được nuôi dưỡng theo kiểu "cha mẹ là lá chắn, che chở suốt đời con" này, thì đến ba tuổi thôi, thói ích kỷ đã cắm rễ khá vững chắc trong tâm thức của trẻ. Để rồi mỗi khi cha mẹ bắt đầu có sự uốn nắn hành vi thì lập tức bị con phản ứng dữ dội: nhỏ thì nhịn ăn, ói, đập đầu, ăn vạ, hành hung người thân. Lớn hơn thì bỏ nhà đi, dọa tự tử hoặc tự tử thật (nhưng có báo cho cha mẹ biết trước để... cấp cứu và liệu mà biết điều!).

Khi những đứa con độc - con quí hiếm dở chiêu "khủng bố" kiểu này, cha mẹ lại thường

hay... đầu hàng, vì "Lỡ nó có chuyện gì thì dòng họ mất thằng cháu đích tôn, tội lỗi lút đầu"!?! Tới đây, phòng tuyến giáo dục đã bị phá vỡ hoàn toàn. Được đằng chân lân đằng đầu: đàn áp cho cha mẹ "mất hồn" một lần, là quí tử sẽ thừa thắng xông lên, lúc nào cũng sẵn sàng trong tư thế "tổng tấn công và nổi...loạn"! Lúc ấy cha mẹ chỉ còn cách đổ thừa: "Số tôi vô phúc không được nhờ con", "Cha mẹ sinh con, trời sinh tính"... Thiệt vậy không?

Những cục vàng cục ngọc đó lớn lên trong sự "úm kỹ" của cha mẹ, nên mất hẳn cơ hội học tập những kỹ năng sinh tồn quan trọng như: chấp nhận, thích nghi, xử lý tình huống, hòa giải, dàn xếp, linh hoạt, kiềm chế vv... Chúng bắt đầu mắc *Hội Chứng Con Một* từ đây, khi bị cha mẹ giáo dưỡng theo kiểu rất phản tự nhiên như vậy. Loại trẻ "vàng ngọc" này thường chỉ biết đòi hỏi, sống lắt léo, nịnh bợ để đạt được yêu sách. Trẻ lớn lên với ý thức đen đặc trong đầu "tôi là cái rốn của vũ trụ", chúng sẽ chẳng coi ai ra gì.

Chúng ta chắc chưa thể quên cái chết oan uổng thương tâm của giáo sư Phạm Khắc Chi. Hung thủ là Đỗ Thưởng, nhân viên của giáo sư, đã giết người vì lý do "giáo sư Chi cứ luôn phê bình, góp ý nên ức không chịu nổi...". Hắn là đứa

"con độc", lại thuộc hàng học cao học giỏi nhất ở... quê, nên chuyện có người cứ luôn phê bình góp ý là điều hắn không thể chấp nhận. Bản án tử hình chẳng hề oan ức, nhưng nếu chiếu theo tiêu chí *mũi dại lái chịu đòn* của cuộc sống, thì hình như bản án ấy chưa công bằng cho lắm, bởi tính cách của đứa "con độc" này là sản phẩm của cha mẹ hắn! Vụ án trên thể hiện dạng biến chứng thật nguy hiểm của Hội Chứng Con Một.

Chưa hết, khi bước vào hôn nhân, thì hai "cái rốn của vũ trụ" hiếm khi có thể cùng chung sống hòa bình. Nên chẳng được bao lâu là... "lá rụng về cội", nhà cha mẹ ai nấy tự bò về: gia đình tan vỡ, con cái bơ vơ, tỉ lệ ly hôn trong giới trẻ tăng chóng mặt, các giá trị về gia đình dần bị xói mòn không cách gì bù đắp. Từ đây, nảy sinh một loạt biến chứng khác: không muốn có con do . . .sợ cực! Thích sống độc thân vì khả năng thích nghi quá kém. Và còn bởi không đủ kỹ năng tề gia để quản lý gia đình. Cha mẹ già của những đứa con "bất hạnh" này tiếp tục than: "Nó không chịu có con thì lấy ai chăm sóc cho nó lúc tuổi già? Sao con tôi bạc phước quá, không gặp được người tử tế".

Hiếm ai ngờ rằng đó là hậu quả thê lương của phương châm giáo dưỡng con tưởng chừng như rất "chu đáo", rất "cao cả": "Con là tất cả, cha

mẹ là lá chắn che chở suốt đời con, con là vô giá...". Xin phép được "mách nhỏ" rằng nếu chẳng chịu ***yêu thương con theo đúng cách con cần*** - chứ không phải ***đúng cách con đòi*** - thì rất dễ lâm thảm cảnh: con là vô giá. . .trị!

Thương con theo đúng cách con cần là sao? Cách phòng ngừa Hội Chứng Con Một như thế nào, khi cha mẹ chính là. . . "virus" gây bệnh? Hai câu chuyện cảm động dưới đây sẽ thay cho lời lý giải:

Chuyện thứ nhất: Một bà mẹ khá giàu chỉ có đứa con trai duy nhất, chồng mất sớm, cô ở vậy nuôi con. Giàu thế, nhưng mỗi ngày đi học, cậu con chỉ được mẹ phát cho hai ngàn đồng, đủ để uống một ly nước chanh. Một lần (năm cậu bé khoảng chín tuổi), buổi sáng hôm đó cậu rụt rè xin mẹ thêm hai ngàn đồng nữa để "đãi bạn uống nước chanh, vì hôm qua bạn mời con ăn bánh". Bà mẹ bèn hỏi con: "Khi con nhận quà của bạn, con có nghĩ ra được cách nào lương thiện để có tiền đãi lại bạn, ngoài cách xin thêm tiền mẹ không?", cậu bé hồn nhiên "Dạ không ạ" - "Thế tại sao con lại nhận quà của bạn làm chi? Chuyện gì con cũng phải nghĩ trước rồi hãy làm. Ta sẽ giải quyết chuyện này như vầy: hôm nay con mang nước lọc đi học, để dành hai ngàn lại,

cộng với hai ngàn của ngày mai là đủ tiền đãi bạn cùng uống nước chanh".

Không còn gì tuyệt vời hơn thế: bà mẹ không mắng, mà cho cậu bé cảm nhận tình huống, vạch ra sai sót, rồi gợi ý cho con giải pháp để khắc phục hậu quả. Đó là qui trình giáo dục đúng!

Cậu bé ngày xưa giờ đã là một doanh nhân thành đạt, và quan trọng là chẳng ai có thể rủ rê cậu vào những thương vụ mờ ám. Mẹ cậu tâm sự: "Không có gì dễ và sướng bằng mở ví lấy tiền cho con. Nhưng không có gì khó bằng dạy con cách xài tiền".

Chuyện thứ hai: Một đại gia cỡ bự ngành xe hơi ở Úc có hai đứa con. Một lần cô em gái đã kể cho tác giả nghe về chuyện mười năm học nghề của hai anh em cô: tốt nghiệp phổ thông xong là ông bố không cung cấp tiền tiêu nữa, mà chỉ cho tiền học (để học tiếp đại học) và tiền ăn ở mức tối thiểu. Ông bảo hai con rằng muốn ăn ngon hơn thì phải tự bỏ thêm tiền vào, cần gì thích gì phải tự kiếm tiền mua.

Ngoài những giờ hai anh em đi học, ông xếp cho vào làm ở hai khâu khác nhau trong dây chuyền của công xưởng, chịu sự điều hành trực tiếp của đốc công, ăn lương ngang bằng với

mọi người khác. Đặc ân duy nhất là ông cho hai anh em chia nhau chung một căn hộ hai phòng ngủ không phải trả ông tiền thuê, nhưng vẫn phải tự trả những chi phí phát sinh khác! Và điều duy nhất ông cấm hai đứa con là: đi làm việc thì không bao giờ được điện thoại lên méc "ba ơi, đốc công ăn hiếp con". Cứ sau sáu tháng hoặc một năm, ông lại luân chuyển các con sang bộ phận khác, ngày càng cao dần.

Đến khi cả hai anh em cùng tốt nghiệp ra thạc sĩ, ông bố mới thông báo với các con là đã xong mười năm học việc. Và ông chuẩn bị chia đôi gia sản cho mỗi đứa một nửa để thu xếp dưỡng già. Ông giải thích rằng "Ngày xưa ba không muốn nghe méc vì khi tụi con quản lý doanh nghiệp, khó khăn là phải tự tháo gỡ, nhân viên quậy phá gây rắc rối là phải tự tìm cách làm cho họ yêu quí mình, đâu có méc ai được".

Cô bạn bảo rằng: Giờ cô rất tự tin tiếp quản nửa sổ sản nghiệp của cha mình, vì không có một khâu nào cô không hiểu, không có một mánh lới nào qua được mắt cô, không có khó khăn nào đủ làm cho cô sợ hãi. Và quan trọng nhất là cô thấy thương ba cô quá đỗi, vì đã thực sự cảm nhận được bao nhiêu công sức và kỹ năng ông phải bỏ ra, phải học hỏi để có được cơ nghiệp

đó. Chứ hồi cha tuyên bố không cung cấp toàn phần nữa thì hai anh em cô đã hơi bị sốc.

Nhân nào quả nấy: khi giáo dưỡng con trong tình ***yêu thương vô điều kiện*** - xin đừng lầm lẫn với ***phục dịch con vô điều kiện***! - thì cha mẹ sẽ nhận lại được tình yêu vô điều kiện từ con mình.

Còn nếu vì ít con hoặc chỉ có một con mà thiếu tỉnh táo, nuôi nấng trẻ theo những kiểu yêu thương nhuốm màu nô lệ hoặc vụ lợi như "con là tất cả", 'dưỡng nhi đãi lão" hoặc "con cậy con nhờ"... thì nguy cơ hái trái đắng sẽ là rất cao. Tất cả đều do phụ huynh tự lựa chọn.

Khác máu có tanh lòng?

Từ bao giờ chẳng biết, những đứa con nuôi - thường là trẻ mồ côi - hay bị người đời nhìn bằng cặp mắt không mấy thiện cảm. Con ruột thì có sao cha mẹ chịu vậy, chịu sát đất luôn; Chứ con nuôi mà "hở" ra chút xíu là bị "phóng dao" liền: rõ là thứ khác máu tanh lòng! Ý họ ám chỉ: lý do khiến nó đối xử tệ bạc với cha mẹ nuôi là bởi. . .không cùng huyết thống!?! Và rồi, người ta "nháy" nhau: nuôi làm phước thì nuôi, nhưng phải luôn cảnh giác nhá!

Vậy có thật vì "khác máu" nên "tanh lòng" hay không?

Trong thời điểm này, trên các phương tiện thông tin hằng ngày, nhiều mẩu chuyện về con

ruột ngược đãi, thậm chí giết cha mẹ - đôi khi chỉ vì lý do rất vô duyên - được đăng tải nhiều đến mức. . .đọc không nổi! Con ruột đấy, cùng máu mủ huyết thống đấy, sao chúng lại tanh lòng đến thế? Con ruột còn thế, con nuôi thì sẽ ra sao?

Thông thường, các gia đình nhận trẻ mồ côi cơ nhỡ về nuôi thường rơi vào các trường hợp: hiếm muộn, mất con ruột, có người nhờ cậy lúc về già, hoặc do. . thầy tướng số "chỉ thị": phải có con nuôi mới làm ăn được, mới đẻ được con ruột... Khá hiếm những trường hợp nhận nuôi vì thấy hoàn cảnh bé đáng thương, vì muốn bé được hưởng cuộc sống gia đình hạnh phúc, trong khi đây mới đích thực là lý do chân thiện của việc nhận trẻ cơ nhỡ làm con nuôi.

Khi mục đích nuôi con đã nhuốm màu tính toán, thiếu hẳn tinh thần vô vụ lợi, thì tất nhiên phương pháp giáo dưỡng cũng sẽ lệch lạc theo. Và phương pháp giáo dưỡng lệch lạc cỡ nào, thì đứa con kia sẽ "tanh lòng" cỡ ấy. Nuôi do hiếm muộn hoặc mất con, cha mẹ sẽ dễ khiến bé mắc Hội Chứng Con Một từ việc cưng chiều quá đáng. Còn nuôi do được "thầy" chỉ thị thì... miễn bàn. Những tấm gương tối này ta cũng nghe hoài: nuôi mà làm ăn thuận lợi thì "đội" con

lên đầu thờ vì "nhờ nó mới phất lên, nó là thần tài của nhà này". Đứa trẻ đang từ đẳng cấp *Con*, bỗng biến thành *Thần*! Mà đã được "cấp phép" cho thánh Thần, thì việc "hô biến" khuấy đảo gia trang của cha mẹ nuôi là... chuyện nhỏ, cha mẹ lúc ấy đành ngậm bồ hòn làm ngọt.

Hoặc có nhà khi đẻ được con ruột liền quay sang hắt hủi đứa con nuôi vì "Một giọt máu đào hơn ao nước lã". Tội nghiệp, đang từ vị trí *cục cưng*, bất thình lình bị biến thành *cục nợ*, đứa trẻ rất dễ phát sinh những hành vi cực đoan, thậm chí liều lĩnh, vì cảm thấy tủi thân, mất hết niềm tin vào người lớn. Thế nhưng lại bị chụp mũ ngay: "khác máu mà, đoản hậu chưa"! Nhưng ai đoản hậu mới được?

Nói vậy thôi, chứ không hiếm khi chúng ta vẫn được chứng kiến chuyện có hậu về con nuôi hiếu thảo cùng những người biết yêu thương các con thực sự: Có nữ doanh nhân miền Trung không con nên nhận nuôi trẻ mồ côi. Chị thẳng thắn bày tỏ là nuôi để các cháu có được cuộc sống đầy đủ ấm áp hơn trong cô nhi viện. Mười sáu cháu cả thảy, chị chăm chút bảo ban, dạy các cháu làm việc nhà chứ không thuê bảo mẫu phục vụ, cho học hành tử tế. Lớn lên, mỗi đứa được học một nghề, rồi chị bảo: "Các con

đã lớn, giờ phải tự sống". Thế là bầy con tỏa đi sống tự lập, không hề có chuyện "dưỡng nhi đãi lão" thực dụng! Chị đã nuôi các cháu đúng như cách chúng cần được nuôi dưỡng để nên người, nên mỗi lần nghe tin chị không khỏe hoặc có chuyện gì, thì cả đàn con lại chạy ùa về tranh nhau chăm sóc cho chị mà không hề tị nạnh, dù nhà chị chẳng thiếu người giúp việc. Nhìn cách các con yêu thương lo lắng cho chị là hiểu ngay: chị chưa bao giờ nhận mình là mẹ, nhưng trong trái tim của mười sáu đứa trẻ mồ côi ấy, chị đã có được vị trí của bà mẹ hiền.

Trong cuốn sách best seller *Chicken soup for soul* có câu chuyện thật cảm động: giờ đạo đức công dân, cô giáo lớp một đưa ra câu hỏi cho học sinh: "các con hiểu thế nào về con ruột và con nuôi?". Một cô bé đã hồn nhiên đáp: "thưa cô, con ruột là được lớn lên trong bụng mẹ, còn con nuôi là được lớn lên trong tim của mẹ. Con là con nuôi, con biết mà"!

Cuộc sống muôn màu đã chứng minh rằng: con ruột hay con nuôi chẳng hề là yếu tố ảnh hưởng đến nhân cách và thái độ của đứa con đối với cha mẹ mình. Chính cách giáo dưỡng sẽ quyết định chuyện đó: nếu nuôi nấng dạy dỗ đúng cách, thì đứa con nào cũng sẽ trở nên hiếu thảo.

Còn nếu ngộ nhận: "con mình rứt ruột đẻ ra đương nhiên nó sẽ biết thương cha mẹ", hoặc "nó phải tự hiểu công sức cứu vớt cưu mang của cha mẹ mà biết cư xử cho phải", từ đó coi thường phần kiên trì dạy dỗ, thì việc con khiến cha mẹ phải "lãnh đủ" chỉ còn là vấn đề thời gian. Lúc ấy đừng than trời trách đất là tại sao mình yêu thương con quá, mà vì đâu lòng dạ nó lại...tanh rình!

Đồ chơi, chuyện con nít?

Đồ chơi là để chơi: đương nhiên!

Đồ chơi để dành cho con nít: đương nhiên! (ít ra là khá nhiều phụ huynh cho rằng thế).

Trẻ chơi là để vui: đương nhiên!

Nhưng tại sao vui và khi nào trẻ sẽ vui với đồ chơi thì không phải ai cũng hiểu.

Những điều nghe có vẻ "đương nhiên" lại trở thành không đương nhiên chút nào khi ta rất hay gặp hiện tượng: con có cả núi đồ chơi mà vẫn ngồi ủ rũ, vẫn quấy nhèo nhẹo, vẫn quậy tưng bừng, chứ không có vẻ gì là sung sướng cả. Thay vì vui với giỏ đồ chơi bạc triệu của mình, trẻ lại đi "biển thủ" những món đồ dùng của người

lớn - những món đồ cũ xì, xấu hoắc - rồi quậy tanh bành trong thích thú.

Quan sát trạng thái này, phụ huynh chúng ta buộc phải đặt ra hàng loạt câu hỏi:

- Vì sao bé không chơi đồ chơi của mình? Vì không vui - đương nhiên! Nếu chơi mà vui thì bé đã rất hứng thú chơi rồi! Vì không vui nên bé tự đi tìm những thứ khiến mình thực sự thích thú.

- Vì sao bé không vui? Những món đồ bé có không đủ kích thích như những món đồ của người lớn, nên bé thích chiếm dụng đồ của người lớn hơn.

- Vì sao đồ chơi không đủ kích thích? Vì đa phần đồ chơi là đồ. . .giả! Chơi năm phút thôi là biết hết rồi, không còn thông tin gì mới để khám phá tiếp. Trong khi những món của ba mẹ thì càng bấm, đập, bẻ, xé, tháo, nhúng nước. . .càng thấy nhiều chuyện mới xảy ra!

Vậy câu hỏi hợp lý tiếp theo sẽ là: "Bé cần gì? Tìm kiếm gì ở những món đồ chơi mình có?". Hay hỏi cho thật rõ sẽ là: ***khi cung cấp đồ chơi cho con, phụ huynh cần lưu ý đến những yếu tố nào để có thể tận dụng tối đa công năng của đồ chơi, nhằm mang đến lợi ích cao nhất cho bé?***

Hãy bình tĩnh quan sát là thấy ngay: những

món đồ chơi rất đắt tiền chưa chắc bé đã chơi lâu. Nhưng có những lúc chỉ là một tờ giấy đã viết gần kín, một rổ lá, một bó que cong queo mà bé chơi cả ngày.

Vì sao?

Chúng ta ngộ nhận một cách rất ấu trĩ về đồ chơi và về con trẻ: đồ chơi là để giải trí, đồ chơi cho con thì phải nhiều màu sắc, phải ò e í, phải xoay, phải chớp lóe, phải có những động tác người bình thường không làm được. . .mới lạ mới hay, con mới thích!?!

Nhưng con cần gì? Chơi hay học?

Phụ huynh có con trong khoảng từ hai đến năm tuổi thường "điên đầu" vì những câu hỏi liên tục và vô tận của con. Khi trẻ hỏi là trẻ đang học, không phải chơi. Trẻ hỏi liên tục là trẻ học liên tục. Vậy là cả ngày, trẻ chỉ học chứ không hề chơi.

Vì con học thông qua những đồ vật và những hoạt động quanh mình, nên những thứ nào không đáp ứng được nhu cầu học hỏi là trẻ vứt không thương tiếc, bất kể món đó đẹp đến cỡ nào. ***Những món đồ phục vụ việc học tập, ta gọi là giáo cụ, không phải đồ chơi.***

Trẻ chỉ cần giáo cụ, trẻ không cần đồ chơi!
(GS Glenn Doman)

Thông điệp này hết sức rõ ràng khi ta quan sát qui trình ***CHƠI*** của bé, đặc biệt là ở lứa 10 - 15 tháng tuổi:

- Bé nhìn thấy một vật gì đằng xa, bé bắt đầu bò tới: thông tin đưa vào vùng thị giác và vùng vận động của não.

- Bé tới nơi, chụp lấy món đồ và cầm lên ngắm nghía: thông tin mới đưa vào vùng thị giác, xúc giác và tư duy của não.

- Nhìn chán - tức là thông tin cho thị giác đã không còn gì mới, bé lắc qua lắc lại món đồ, nếu có âm thanh thì bé lắc tiếp: thông tin mới đưa vào vùng thính giác của não.

- Lắc chán - tức là thông tin cho thính giác đã cũ, bé đưa lên miệng ngậm và cắn: thông tin mới tiếp tục đưa vào vùng vị giác và khứu giác của não.

- Cắn chán - tức là thông tin cho vị giác và khứu giác đã cũ, bé đập: đó là sự cố gắng trong. :"tuyệt vọng" để tìm xem món đồ ấy còn thông tin gì mới nữa, không phải là sự phá hoại! Đây là qui trình học hỏi bằng các giác quan của con người về thế giới xung quanh, ai cũng thế. Với mỗi món đồ, bé chỉ cần tối đa một phút để "moi" hết thông tin cung cấp cho năm giác quan.

Và sau đó là thêm một phút nữa để "ôn bài", rồi chấm dứt!

Khi bé đập, nếu món đồ vỡ ra thành nhiều mảnh nhỏ, thì những mảnh nhỏ bây giờ trở thành những món hoàn toàn mới với bé; và bé sẽ lặp lại qui trình học đa giác quan nêu trên. Nếu món đồ còn nguyên, thì bé biết chắc rằng không còn thông tin gì mới. Lúc đó bé sẽ vứt "tòm" đi chỗ khác rõ xa.

Vậy mà bây giờ người ta "văn minh" lắm, làm cho bé những món đập không bể - xé không rách, khá đắt tiền. Bé tìm hiểu được hai phút là hết thông tin, bé quăng. Mẹ "tiếc tiền", nhặt lại, ấn vào tay con. Bé nhìn mẹ đầy khó hiểu nhưng rất. .vị tha: "chao ơi, con học hết rồi mà mẹ vẫn chưa học xong à? Mẹ cố gắng học mẹ nhé", và bé...quăng vào mẹ! Rồi bé bò ngay đi tìm một món khác để "chơi". Cái nhìn khó hiểu này thường khiến phụ huynh bực mình, cho rằng con mình. .không biết chơi; đồ đẹp thế mà vứt, chướng!? Ai chướng?

Khi gặp phải món đồ tự phát ra âm thanh, tự xoay, tự chớp nhá, bé chỉ ngồi nhìn là chính, vậy là bé. . "thất nghiệp". Mà "thất nghiệp" thì buồn lắm, nên chỉ nhìn tí teo cho biết cái vật kia có thể làm được gì, rồi thôi. Vì vậy, các bé hay bị cha mẹ "kết án" là: "chơi mau chán, ít tập trung".

Có một điều tưởng là nhỏ - nhưng rất tai hại - mà mọi người rất hay "đi ngược chiều": đó là ***màu sắc của đồ chơi và môi trường quanh bé.*** Thông thường, ta hay chọn cho con - nhất là bé nhỏ - những món đồ sặc sỡ, trang trí phòng ốc của bé cũng thật lung linh, nhiều màu lắm sắc. Điều này là rất hại cho thần kinh thị giác của con. Vì sao?

Khi ta nhìn, hai con ngươi trong mắt luôn co giãn. Mức co giãn sẽ tùy theo độ sáng tối của màu: màu càng sáng thì đồng tử càng co lại nhiều, màu tối càng thì đồng tử càng giãn ra nhiều để nhìn cho rõ. Sự co giãn sinh lý này do vùng thần kinh thị giác ở não điều khiển.

Ở trẻ nhỏ, sự hoạt động của não chưa hoàn hảo, nếu đặt những màu sắc quá tương phản trong cùng một món đồ - một không gian, thì não thị giác sẽ phải làm việc ở mức độ cao để chỉ đạo cho đồng tử co giãn mạnh liên tục, não và mắt sẽ rất mau mệt. Người lớn chúng ta, dù thần kinh thị giác hoàn hảo, nhưng khi phải nhìn vào một bức tranh quá nhiều màu sắc, cũng dễ nhức đầu chóng mặt lắm, huống chi trẻ nhỏ. Khi hai "đứa" - Mắt và Não thị giác - mệt đủ lâu thì mắt sẽ yếu dần.

Do vậy trong giai đoạn hiện tại, ngoài hai nguyên nhân trực tiếp là ***trời nóng*** và ***ánh sáng***

của môi trường không đủ, thì sự tương phản đa sắc liên tục (vừa nêu trên) là lý do gián tiếp làm tăng số lượng các bé bị đeo kiếng: càng nhiều tiền thì mua đồ chơi càng sặc sỡ, trang trí phòng ốc càng nhiều màu, và mắt bé càng ngày càng yếu đi! Yếu thấy thương luôn!

Màu sắc: tưởng là chuyện nhỏ, mà không hề nhỏ!

Rồi thì, có thêm món đồ chơi cũng đồng nghĩa với việc dễ...xa mẹ, vì mẹ thường bảo: "Mẹ cho con cái này hay lắm, con ngồi chơi đi nhé, và đừng quấy rầy khi mẹ đang làm việc"! Chà, chơi với mẹ sướng hơn nhiều chứ, vì muốn hỏi gì cũng được. Còn cái vật vô tri đang xoay mòng mòng, kêu ò e í kia nó có biết âu yếm hay trả lời những câu hỏi của con đâu!

Chúng ta luôn muốn con ngày càng thông minh, khỏe mạnh, chứ không muốn con trở thành những kẻ lười suy nghĩ và cô đơn. Chắc chắn là như thế. Vậy nên, việc lựa chọn đồ chơi và giúp con phát triển trí tuệ thông qua việc sử dụng đồ chơi là một kỹ năng không thể xem nhẹ của phụ huynh.

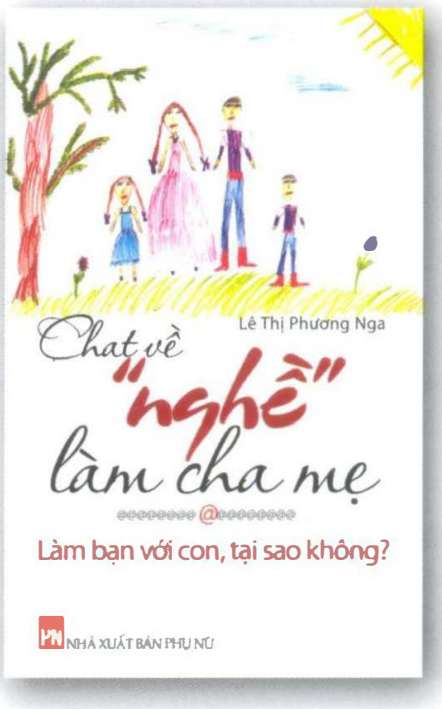
Các bạn thấy không, đồ chơi, phải đâu chỉ là chuyện con nít!

Chat về "nghề" làm cha mẹ

Làm bạn với con, tại sao không?

Khi cần hiểu về con mình, hoặc khi bất thình lình gặp rắc rối muốn tự kiểm về cách hành xử với con, bạn có thể mở cuốn sách này ra để tham khảo, hy vọng bạn sẽ tìm thấy lối ra thích hợp cho mình.

Phát hành tại:
NHÀ XUẤT BẢN PHỤ NỮ
39 Hàng Chuối - Hà N i

ISBN 978-604-56-1481-1
9 786045 614181
Giá: 35.000 đ

Làm bạn với con...